

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
POLITIKOS IR VADYBOS FAKULTETAS
APLINKOS POLITIKOS KATEDRA

INDRĖ NORKŪNAITĖ
(APLINKOS APSAUGOS POLITIKA IR ADMINISTRAVIMAS)

**PARTIJŲ DEKLARUOJAMOS APLINKOS APSAUGOS POLITIKOS
REALIZAVIMAS PARLAMENTINĖJE VEIKLOJE**

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas -
doc. dr. A. Bakas

Vilnius, 2011

TURINYS

ĮVADAS	4
1. APLINKOS APSAUGOS REGULIAVIMAS LIETUVOJE.....	7
1.1. Aplinkos apsaugos politika ir teisė.....	7
1.2. Aplinkos apsaugos teisinis reguliavimas, jo problematikos apžvalga Lietuvoje	7
1.3. Aplinkos apsaugos politikos principai.....	9
1.4. Aplinkos apsaugos valdymas Lietuvoje	11
2. APLINKOS APSAUGOS POLITIKA PASAULINIAME KONTEKSTE	12
2.1. Svarbiausios pasaulinės aplinkos problemos.....	12
2.2. Tarptautinė politika kovoje su klimato kaita	13
2.3. Tarptautinės pastangos siekiant išsaugoti ozono sluoksnį.....	14
2.4. Biologinės įvairovės tarptautinė apsauga	16
3. POLITINIŲ PARTIJŲ ĮTAKA FORMUOJANT APLINKOS APSAUGOS POLITIKĄ.....	18
3.1. Politinių partijų deklaruojamos aplinkosauginės nuostatos	18
3.1.1. Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų partija.....	18
3.1.2. Lietuvos socialdemokratų partija.....	19
3.1.3. Tautos prisikėlimo partija.....	20
3.1.4. Partija „Tvarka ir teisingumas“	21
3.1.5. Darbo partija ir Jaunimo koalicija	21
3.1.6. Lietuvos Respublikos liberalų sąjūdis	22
3.1.7. Liberalų ir centro sąjunga.....	22
3.1.8. Lietuvos lenkų rinkimų akcija	23
3.1.9. Lietuvos valstiečių liaudininkų sąjunga	23
3.1.10. Naujoji sąjunga (socialliberalai).....	24
3.2. Partijų programų įtaka formuojant aplinkos apsaugos politiką Vyriausybės veiklos programoje.....	27
3.3. Vyriausybės veiklos programos aplinkosauginių nuostatų įgyvendinimas	29
4. ĮSTATYMŲ LEIDYBOS PROCESAS SEIME	32
4.1. Tautos atstovybės – Seimo, konstitucinė samprata	32
4.2. Įstatymų leidyba	32
4.3. Seimo 2008-2012 metų kadencijos sudėtis	35
4.4. Partijų deklaruotų aplinkosauginių nuostatų atitikimas balsuojant Seime	36
4.4.1. Įstatymų projektai skatinantys visuomenės informavimą	37
4.4.2. Vandens apsaugos įstatymų projektai.....	38

4.4.3. Energijos taupymo įstatymų projektai	42
4.4.4. Oro apsaugos įstatymų projektai	43
4.4.5. Atliekų tvarkymo įstatymų projektai	47
4.4.6. Lietuvos miškų įstatymų projektai	50
4.4.7. Genetiškai modifikuotų organizmų įstatymų projektai	52
4.4.8. Gyvūnų apsaugos ir medžioklės įstatymų projektai	54
4.4.9. Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo projektas.....	59
IŠVADOS	61
REKOMENDACIJOS IR PASIŪLYMAI	63
LITERATŪROS SĄRAŠAS	64
SANTRAUKA	71
SUMMARY	73

IVADAS

Per pastaruosius dešimtis metų Lietuva turėjo galimybę pasirinkti būdą, kuriuo valstybės ir visuomenės gyvenimas bus plėtojamas. Lietuva pasirinko demokratijos kelią. Vienas iš didžiausių šio pasirinkimo laimėjimų, tai politinių partijų kūrimasis nepriklausomoje Lietuvoje. Partinė sistema dėl savo ypatingos padėties yra tarpininkė tarp valstybės ir visuomenės, ji skatina demokratijos plėtrą ir stabilumą. Laikui bėgant partijos vis daugiau dėmesio skyrė aplinkos apsaugai. Šiuo metu tai viena iš svarbiausių vykdomos politikos krypčių ne tik Lietuvoje, bet ir visame pasaulyje.

Aplinkos apsauga Lietuvoje traktuojama kaip „aplinkos saugojimas nuo fizinio, cheminio, biologinio ir kitokio neigiamo poveikio ar pasekmių, atsirandančių įgyvendinant planus ir programas, vykdamas ūkinę veiklą ar naudojant gamtos išteklius“ [1].

Kad aplinkos apsaugos problemos patektų į politinę dienotvarkę, jos yra politizuojamos. Partijos, savo programose akcentuodamos aplinkosaugos problemas, nurodo ir jų sprendimo būdus. Politinių partijų programos, tai pagrindinis dokumentas, kuriuose jos išdėsto savo ideologiją, nuostatas, veiklos principus. Tai sudaro aplinkos apsaugos sistemos pamatus.

„Po 2008 m. Seimo rinkimų, remiantis valdančiąją daugumą sudarančių partijų rinkiminėmis programomis, buvo sudaryta nauja Vyriausybės aplinkosaugos programa. Ji turėtų atitikti visuomenės lūkesčius, spręsti šiuo metu aktualias aplinkosaugos problemas ir užtikrinti kokybišką aplinkos apsaugos politikos įgyvendinimą Lietuvoje 2008-2012 metais“ [8].

Partijų atstovai patekę į Seimą rengia bei nagrinėja įstatymų, kitų teisės aktų projektus bei pasiūlymus aplinkos kokybės, darnaus vystymosi, klimato kaitos, vandens, gelmių, biologinės įvairovės, teritorijų naudojimo bei apsaugos, urbanistikos ir kitais poveikio aplinkai klausimais. Svarsto tarptautinius teisės aktus, susijusius su aplinkos apsauga, atlieka parlamentinę kontrolę bei kitas funkcijas, numatytas Lietuvos Respublikos Seimo Statute [13].

Aplinkos apsaugos politika suprantama kaip svarbių aplinkos problemų įvardijimas, aktualizavimas, sprendimo būdų numatymas, jų teisinis patvirtinimas ir pagaliau – teisės aktų priėmimas ir teisinių struktūrų sukūrimas jiems įgyvendinti.

Svarbiausios aplinkos apsaugos politikos funkcijos yra šios: valstybių įvairiapusis bendradarbiavimas bei derybos, bendri veiklos principai ir tikslai sprendžiant aplinkosaugines problemas, aplinkosaugos reikalavimų ir įsipareigojimų vykdymas [4].

Aplinkos apsauga yra vienas iš daugelio objektų Lietuvos partijų veikloje. Kyla klausimas, koks yra politinių partijų požiūris į aplinkos apsaugą, kiek dėmesio skiriama jai? Norint atsakyti į šį klausimą nepakanka remtis vien tik partijų programų turinio analize, nes programos ne visada atspindi esamą partijų politiką. Reikėtų detaliau nagrinėti tarptautinius bei

nacionalinius teisės aktus aplinkos apsaugos tematika, jų poveikį Lietuvos teisinei sistemai. Išnagrinėti kokį indėlį įnešė 2008 m. rinkimuose į Lietuvos Respublikos Seimą patekusios politinės partijos, formuojant Vyriausybės veiklos programą ir išsiaiškinti ar ši programa atitinka visuomenės lūkesčius, bei išanalizuoti partijų, deklaruojamų aplinkosaugos nuostatų atspindį, įstatymų projektus, svarstant bei priimant Seime.

Tyrimo objektas: 2008 metų rinkimuose į Seimą dalyvavusios ir rinkimus laimėjusios politinės partijos, jų deklaruotų rinkiminėse programose aplinkosauginių nuostatų įtaka priimant sprendimus Seime.

Darbo tikslas: Išanalizuoti politinių partijų siūlomą aplinkosauginę politiką rinkiminėse programose, jose deklaruotų tikslų bei nuostatų atspindį penkioliktoje Vyriausybės veiklos programoje. Išanalizuoti kaip politinių partijų aplinkosaugos programos perteikia Lietuvai aktualias aplinkos problemas ir kiek programose skiriama dėmesio globalioms aplinkos problemoms. Išnagrinėjus kiekvienos politinės partijos poziciją siekiant išsaugoti gamtą, išsiaiškinti kiek tai įtakoja Seime pateikiamų įstatymų projektų balsavime.

Uždaviniai:

1. Išnagrinėti ir palyginti partijų programas aplinkosaugos klausimais, išsiaiškinti kiek partijos yra suinteresuotos dalyvauti aplinkos apsaugos politikos formavime bei vykdyme.
2. Įvertinti rinkiminėje kovoje laimėjusių partijų programų atspindį suformuotos Vyriausybės veiklos programos aplinkosaugos srityje.
3. Nustatyti kokie aplinkosauginiai įstatymų projektai dažniausia svarstomi Seime, kiek jie aktualūs dabartinėje Lietuvos situacijoje ir kiek atspindi globalias aplinkos problemas.
4. Tyrimu atskleisti ar partijų atstovų veiksmai atitinka jų partijų programose deklaruotas nuostatas.

Metodai: Analizės metodas naudojamas nagrinėjant politinių partijų pateikiamas aplinkos apsaugos programas 2008 metų Seimo rinkimuose, siekiant išsiaiškinti partijų suinteresuotumą aplinkosaugos politikos formavime bei vykdyme Lietuvoje. Perteikti labiausiai akcentuojamas rinkiminėse programose aplinkos problemas, partijų požiūrį į jas bei siūlomus sprendimo būdus.

Empirinis metodas naudojamas nagrinėjant Seimo posėdžiuose svarstomus bei priimamus įstatymo projektus.

Darbe naudojami sutrumpinimai:

AAK – Aplinkos apsaugos komitetas

AM – Aplinkos ministerija

DP+J – Darbo partija ir Jaunimo koalicija

EB – Europos Bendrija

ES – Europos Sąjunga

GMO – genetiškai modifikuoti organizmai

JT – Jungtinės Tautos

JTBKKK – Jungtinių Tautų Bendroji klimato kaitos konvencija

LCS – Liberalų ir centro sąjunga

LLRA – Lietuvos lenkų rinkimų akcija

LR – Lietuvos Respublika

LS – Lietuvos Respublikos Liberalų sąjūdis

LSDP – Lietuvos socialdemokratų partija

LVLS – Lietuvos valstiečių liaudininkų sąjunga

NS – Naujoji sąjunga (socialliberalai)

OAM – ozoną ardančios medžiagos

TPP – Tautos prisikėlimo partija

TS-LKD – Tėvynės sąjungos – Lietuvos krikščionių demokratų partija

TTP – „Tvarka ir teisingumas“ partija

1. APLINKOS APSAUGOS REGULIAVIMAS LIETUVOJE

1.1. Aplinkos apsaugos politika ir teisė

Aplinkos apsauga yra sudėtingas procesas susidedantis iš daugybės etapų, pirminis etapas yra politikos formavimas. Atsižvelgiant į Lietuvos politinių partijų aplinkos apsaugos programas, matomas didelis skirtumas tarp to, kokią aplinkosaugos politiką siūlo kiekviena jų. Nors aplinkosauga pasaulyje suvokiama kaip viena svarbiausių politikos sričių, vis dažniau galima išgirsti, kad tai yra prioritetinė sritis. Tačiau atsižvelgiant į partijų rinkimines programas galima teigti, jog didžiausias susidomėjimas aplinkosauga išreiškiamas nedaugelio. Rinkiminėse akcijose pažadėti tikslai, deklaruoti politinių partijų programose, turėtų būti įgyvendinami patekus į valdžios institucijas. O gal programos kuriamos tik valdžios siekiamybei?

Suformulavus aplinkos apsaugos politiką prasideda tikroji aplinkosauga. Taigi kuo geresnė politika suformuojama, tuo sėkmingiau ir efektyviau įgyvendinami praktiniai sprendimai, sėkmingesni yra valdymo, planavimo, kontrolės procesai. Sėkmingam politinių sprendimų suformulavimui reikia gerai suvokti priežastis ir galimas tų priežasčių pasekmes. Tam reikalingi patikimi rodikliai, kompetencija juos vertinant bei analizuojant.

Aplinkos apsaugos politika ir aplinkos apsaugos teisė yra neatsiejamai tarpusavyje susijusios, jas vienijantis tikslas yra aplinkos apsauga. Aplinkos apsaugos politikos sampratoje teigiama, kad „aplinkos politikos tąsa yra teisės aktų priėmimas ir teisinių struktūrų sukūrimas šiems aktams įgyvendinti“ [4].

Aplinkos apsaugos politiką įgyvendinti padeda – Konstitucija, įstatymai, poįstatyminiai teisės aktai, taip pat nemažiau svarbūs yra planai, programos, strategijos.

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 54 straipsnyje nurodyta, jog „Valstybė rūpinasi natūralios gamtinės aplinkos, gyvūnijos ir augalijos, atskirų gamtos objektų ir ypač vertingų vietovių apsauga, prižiūri, kad su saiku būtų naudojami, taip pat atkuriami ir gausinami gamtos išteklių“ [2].

1.2. Aplinkos apsaugos teisinis reguliavimas, jo problematikos apžvalga Lietuvoje

Lietuva turi teisinę sistemą, kuria reglamentuoja aplinkos apsaugą. Valstybės ir visuomenės aplinkos apsaugos santykius reguliuoja pagrindinis Aplinkos apsaugos įstatymas. Šio įstatymo atskiras normas papildoma vertikalieji įstatymai, kurių yra daugiau nei trisdešimt. Vieni jų reglamentuoja atskirų aplinkos objektų, išteklių naudojimą ir apsaugą (miškų, vandens, aplinkos, oro ir kt.), kiti reglamentuoja kitus aplinkos apsaugos, kaip visumos apsaugos

klausimus (aplinkos apsaugos valstybės kontrolės, monitoringo, mokesčių už aplinkos teršimą ir kt.) [9].

Dalį Lietuvos nacionalinės aplinkosaugos teisės sudaro ES teisės aktai bei tarptautinės sutartys; Konvencijos, protokolai. ES teisės aktų aplinkos apsaugos srityje šiuo metu yra daugiau kaip 350, apie 30 yra reglamentai, kurie taikomi tiesiogiai. Tarptautinių Konvencijų Lietuva ratifikavusi apie 16, kurių nuostatos įtraukiamos į nacionalinius įstatymus [9].

2004 m. Lietuva tapo visateise Europos Sąjungos nare, kuriai aplinkos apsaugos politikos dalis yra labai svarbi. ES atlieka svarbų vaidmenį remiant bei koordinuojant valstybių narių pastangas, užtikrina, jog būtų laikomasi įsipareigojimų. ES aplinkos apsaugos politika atsispindi aplinkos apsaugos veiksmų programose, kurios sudaro politikos pamatus. Šiuo metu ES aplinkosaugos politikoje vadovaujamosi šeštosios veiksmų programos nustatytais tikslais. Programos neturi privalomosios teisinės galios, tačiau jos nėra bereikšmės [4].

Baltijos jūra, kurią žmogus veikia visose jos pakrantės valstybėse, yra viena labiausia užterštų jūrų pasaulyje. Viena iš teršiančių valstybių yra ir Lietuva. „Baltija 21“ tai darbotvarkė apimanti 11 valstybių, kurios patvirtino bendrus darnaus vystymosi tikslus ir veiksmus siekiant išsaugoti Baltijos jūrą, tai svarbus žingsnis valstybių bendradarbiavime aplinkos apsaugos klausimais. Tačiau daugelis Baltijos jūros regiono valstybių šioje veikloje dalyvauja pasyviai [10].

Straipsnyje pateikiamos išskylančios problemos vykdant „Baltija 21“ Lietuvoje. Organizacijos veikla dubliuojasi su kitų institucijų panašaus pobūdžio veikla. Nors pradiniam veiklos etape Lietuva aktyviai dalyvavo, 2008 metais vykusiam susitikime buvo išreikštas pastebėjimas, jog Lietuvoje už šią veiklą atsakingi darbuotojai pasyvūs, o specialistų galinčių dirbti šioje srityje trūkumas. Autorius apibendrinamas tyrimo rezultatus „Baltija 21“ pavadino vegetuojančia organizacija. 2009 m. Danų oficialus atsisakymas dalyvauti šioje veikloje tik dar kartą patvirtina organizacijos neveiksnumą [10].

Baltijos jūros aplinkos užterštumas yra ne tik Lietuvos problema, tai regioninė aplinkos problema svarbi visam Baltijos jūros regionui. Jei šis regionas nebus griežčiau kontroliuojamas, padariniai gali būti nepataisomi. Taigi Lietuva turėtų efektyviau įgyvendinti „Baltijos 21“ tikslus. Valstybei ši darbotvarkė yra svarbi, įgyvendinant darnaus vystymosi prioritetus bei principus. Sėkmingam jų įgyvendinimui reikalingas valdininkų, Vyriausybės, įvairių sričių mokslininkų bei visuomenės bendradarbiavimas. Kad visuomenė įsitrauktų į bendradarbiavimą, reikalingas jos švietimas bei skatinimas suvokti aplinkos problemas [10].

Lietuvos nacionalinėje ekonomikoje žemės ir miškų ūkis užima svarbią vietą, klimato kaita šiuose sektoriuose grėsmingas veiksnys. Valstybė turi prisitaikyti bei švelninti padarinius šiuose sektoriuose. Norint tą padaryti valstybės atitinkamos institucijos turi siekti įvertinti riziką

nacionaliniu lygiu, parengti strategijas ir priimti valdymo sprendimus. Tačiau straipsnyje teigiama, jog Lietuva rizikos valdymo plano žemės ūkio ir miškų sektoriuose dėl klimato kaitos dar nėra parengusi. Klimato kaitos rizikos vertinimą atlikti apsunkina tyrimų stoka [11].

Straipsnyje pateikiama galimybių ir grėsmių analizė Lietuvos žemės ir miškų ūkiui dėl klimato kaitos. Grėsmės ir galimybės veikia visus sektorius, tačiau kiekvieną veikia specifiniai tam sektoriui svarbūs išoriniai veiksniai. Tyrimo rezultatai dėl klimato kaitos grėsmių žemės ūkio ir miškų sektoriuose rodo, jog rengiant priemonių planą, turi būti skiriamas dėmesys paramos priemonėms kovojant su miškų gaisrais, gyvulininkystės objektų skleidžiamais nemaloniais kvapais, naujais kenkėjais bei ligomis [11].

Nors Lietuvoje yra daugybė teisės aktų reglamentuojančių aplinkosaugą, tačiau negalima teigti, jog yra viena darni aplinkos apsaugos teisinio reguliavimo sistema. Lietuvos įstatymai, poįstatyminiai aktai, ES teisės aktai nėra susisteminti. Įstatymų normose pasitaiko dubliavimosi, dviprasmiškumą, sąvokų neatitikimo ir pan. Taigi, dėl įstatymų trūkumų, dažno keitimosi jų praktinis įgyvendinimas darosi problemiškas, o poveikis neveiksmingas, kai kuriais atvejais jie dėl to neteisingai įgyvendinami arba visai neįgyvendinami. Tokios teisinės sistemos spragos suteikia galimybę piktnaudžiauti teise, atsirasti korupcijai. Teisinės sistemos nesuderinamumas tarpusavyje bei su ES teise trukdo įgyvendinti aplinkos apsaugos tikslus bei uždavinius. Aplinkos apsaugą reguliuojančiuose teisės aktuose dažnai pasitaiko valstybinio valdymo ir kontrolės institucijų funkcijų ir kompetencijos dubliavimosi. Aplinkosaugos valstybiniame valdyme dalyvauja daugybė atskirų institucijų, tačiau ne visada jų funkcijos ir kompetencijos pakankamai išskirtos ir apibrėžtos [9].

Norint sukurti darnią aplinkos apsaugos santykius reguliuojančią teisinę bazę, reikia tobulinti pagrindinį Aplinkos apsaugos įstatymą. Autoriaus teigimu, jam reikėtų suteikti Konstitucinio įstatymo statusą. Tada jis įgautų aukštesnę juridinę galią bei garantuotų įstatymo stabilumą, nes keisti įstatymą būtų sudėtingiau [9].

Aplinkos apsaugos politikos įgyvendinimo sėkmė priklauso nuo principų, kurie Lietuvoje suformuluoti, tačiau įstatymuose ne visada teisingai pateikiami, kai kurie principai yra pažeidžiami. Todėl parkuose ir miškuose vyksta nelegalios statybos, niokojami gamtos ir kultūros paveldo objektai. Spragos įstatymuose žemę gali paversti kilnojamu turtu [9].

1.3. Aplinkos apsaugos politikos principai

Įgyvendinant aplinkos apsaugos tikslus numatyta remtis principais, nuo kurių priklauso politikos įgyvendinimo sėkmė. 1996 m. Lietuvos aplinkos apsaugos strategijoje buvo suformuluoti aplinkos apsaugos principai, kurie išliko beveik nepakitę iki šių dienų [4].

- Darnaus vystymosi principas, įtvirtintas pasauliniu mastu Rio de Žaneiro konferencijoje 1992 m. teigia, kad tikslą pasiekti galima nuosekliai plėtojant ekonomiką. Tenkinant visuomenės socialinius, bei ūkinius poreikius. Principu reikalaujama, kad ekonominių ir socialinių poreikių tenkinimas būtų nepažeidžiantis busimų kartų poreikių tenkinimo [4];
- Aplinkos apsaugos politikos integravimo principas susijęs su darnaus vystymosi principu. Integravimo principu siekiama aplinkos apsaugos politiką integruoti į visų ūkio šakų, teritorijų plėtros strategijas, taip siekiama subalansuoti plėtrą [4];
- Atsargumo principu siekiama apsaugoti aplinką nuo galimų žmogaus veiklos padarinių, tai prevencija aplinkos žalojimui išvengti. Principas taikomas remiantis prognoze, nuoseklumu, apdairumu galimiems padariniams numatyti [4];
- Teršėjas (vartotojas) moka principas įpareigoja prisiimti atsakomybę taip pat ir materialinę už padarytą žalą aplinkai teršiant ar naudojant gamtos išteklius. Tai reiškia, jog vartotojas dėl teršimo ar išteklių naudojimo socialinius ar ekonominius nuostolius privalo padengti [4];
- Prevencija, tai racionalus veikimo būdas siekiant problemą išspręsti jai dar neiškilus. Žalos padarytos aplinkai atlyginimo išlaidos dažniausia didesnės nei tos, kuriomis siekiama tos žalos išvengti, o kartais žalos atlyginimas visai neįmanomas [4];
- Geriausios praktiškai įgyvendinamos technologijos naudojimas, tai principas, kurio esmė visur, kur įmanoma, naudoti aplinkos apsaugos požiūriu pažangiausią bei efektyviausią technologiją [4];
- Subsidiarumo principas, kurio esmė, jog problemos sprendžiamos aukštesniu lygiu tik tada, kai jų negalima išspręsti vietoje. Principu pripažįstama, kad kiekviename regione skiriasi aplinkos apsaugos problemos bei galimybės, todėl formuojant aplinkos apsaugos politiką į tai būtina atsižvelgti [4];
- Partnerystės ir atsakomybės dalijimosi principas - visų suinteresuotų asmenų darnus veikimas ir bendradarbiavimas. Visi suinteresuoti asmenys turi pripažinti savo atsakomybę už aplinkosauginių tikslų įgyvendinimą, veikti jiems prieinamomis priemonėmis. Partnerystėje turi būti numatyta atsakomybė, gerbiant nuomonių įvairovę ir skirtingus interesus [4];
- Informacijos viešumo principo tikslas yra sukurti sistemą, kad priimant sprendimus būtų įtraukiami piliečiai, kurie dalyvautų aplinkos apsaugos politikos kūrimo. Visuomenės veiklos aktyvinimas, įgyvendinant aplinkos apsaugos tikslus, skatinamas informacija apie aplinką [4].

1.4. Aplinkos apsaugos valdymas Lietuvoje

Valdžios padalijimo teorijos pagrindus sukūrė filosofai Johnas Locke'as ir Charles de Montesquieu. Ši teorija tiesiogiai siejasi su valdžios pasidalijimo principu, tai pagrindinis demokratinės raidos veiksnys valstybėje. 1992 m. valdžios padalijimo principas įtvirtintas Lietuvos Respublikos Konstitucijoje, padėjusioje demokratinės raidos pagrindą. Konstitucijos 5 straipsnio 1 dalies nuostata teigia, jog Lietuvoje valstybės valdžią vykdo Seimas, Respublikos Prezidentas ir Vyriausybė, Teismas [12].

Aplinkos apsaugos įstatymo 5 straipsnis numato LR Seimo kompetenciją aplinkos apsaugos srityje. Seime nuolat veikiantis aplinkos apsaugos komitetas formuoja aplinkosaugos politiką nacionaliniu lygiu, numatydamas pagrindines politikos kryptis, tvirtindamas aplinkos apsaugos strategiją. Taip pat tvirtina valstybės biudžeto asignavimus, aplinkosaugos priemones finansuoti bei vykdo kitas funkcijas nustatytas įstatymo [1].

Aplinkos apsaugos įstatymo 6 straipsnis numato valstybinę aplinkos apsaugos sistemą, kurią vykdo Lietuvos Respublikos Vyriausybė, Aplinkos ministerija bei kitos institucijos įgaliotos valstybės. LR Vyriausybė įgyvendina valstybės politiką, tvirtindama aplinkos apsaugos programas, aplinkos apsaugos strategijos veiksmų programas, sudaro ir įgyvendina tarpvyriausybines sutartis bei vykdo kitas įstatymo numatytas funkcijas [1].

Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija su jai pavaldžiomis institucijomis yra tiesiogiai atsakinga už aplinkos apsaugos politikos rengimą ir vykdymą Lietuvoje. Šios ministerijos pagrindinė funkcija yra tobulinti aplinkos teisinį reguliavimą bei koordinuoti jo įgyvenimą grindžiant darnaus vystymosi principu [1;30].

2. APLINKOS APSAUGOS POLITIKA PASAULINIAME KONTEKSTE

2.1. Svarbiausios pasaulinės aplinkos problemos

XX amžiaus pirmojoje pusėje mokslo ir technikos laimėjimai sudarė galimybę rankų darbą pakeisti mechanizuotu. Tradiciniai energijos šaltiniai buvo pakeisti iškastiniu kuru (akmens anglimi, nafta, gamtinėmis dujomis). Plečiantis pramonei padidėjo metalų, mineralų bei įvairiausių cheminių medžiagų poreikis, augo gamybos tempai. Technologijų pažanga keleriopai padidino neigiamą poveikį aplinkai. Vis didėjantis antropogeninis poveikis, aplinkos problemas iš vietinio lygio perkėlė i regioninį ar net pasaulinį lygį. Globalizacijos procesai, susiję su pramonės ir technikos vystymusi bei ekonominių ir socialinių poreikių augimu, nepralenkė ir aplinkos problemų [5].

Didžiausia aplinkos problemų priežastimi yra žmonių daugėjimas pasaulyje, kuris lemia vis intensyvesnę gamtos išteklių naudojimą bei aplinkos taršą. Gyventojų skaičius sparčiai didėti pradėjo nuo praėjusio šimtmečio vidurio. 2008 m. pasaulio gyventojų skaičius pasiekė apie 6,64 milijardus. Per parą pasaulyje gimsta apie 250 tūkstančių naujagimių, dauguma jų yra Afrikos, Azijos, Lotinų Amerikos gyventojai. Jei gyventojų augimo tempai nepasikeis prognozuojama, kad 2027 m. žemėje gyvens apie 8 mlrd., o 2050 m. – 9 mlrd., žmonių. Toks žmonių didėjimas neigiamai veikia gamtinę aplinką, kadangi didėja maisto ir vartojamų prekių paklausa. Intensyvėja pramonė, energetika, žemės ūkis, bei didėja statybų apimtys, daugėja ir aplinkos problemų, o ypač per paskutinius 50 metų [4].

Aplinkos apsaugos problemos peržengusios valstybių ribas tampa globalinėmis, jos veikia visą mūsų pasaulį. Tai suvokiama kaip bendra žmonijos problema, kuriai spręsti priimami bendri sprendimai. Labai svarbūs šių sprendimų įgyvendinimo instrumentai, tai globalios konvencijos, protokolai bei regioninės sutartys. Pasaulinę politiką formuoja įvairios organizacijos, sąjungos, valstybės. Jos formuluoja aplinkosaugos pagrindines gaires bei strategijas, inicijuojančias įgyvendinimo mechanizmus tarptautiniame ir nacionaliniame lygmenyse [6].

Įvardijamos kaip svarbiausios globalios aplinkos problemos yra šios:

- klimato kaita;
- stratosferos ozono sluoksnio plonėjimas;
- biologinės įvairovės mažėjimas [4].

2.2. Tarptautinė politika kovoje su klimato kaita

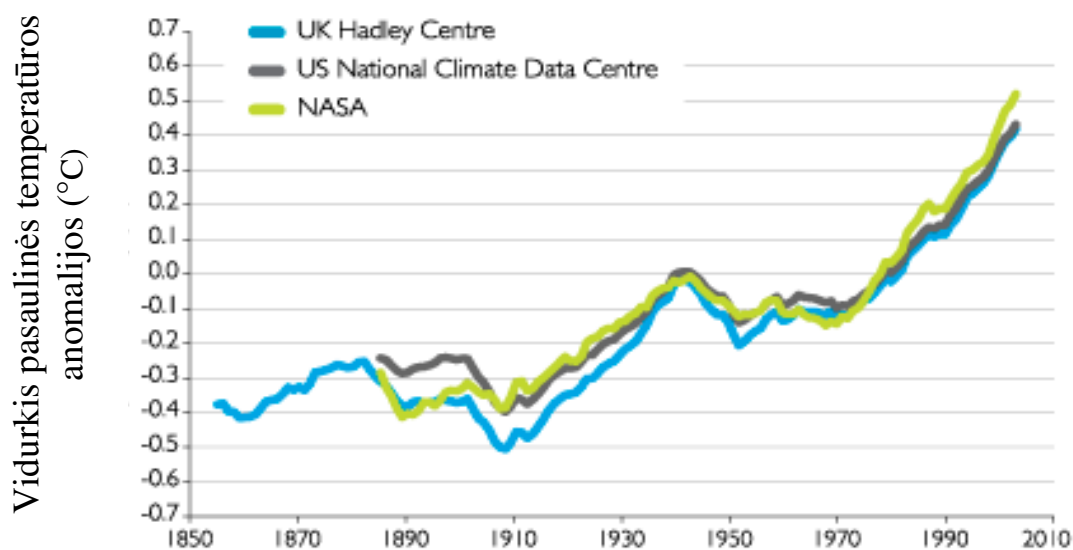
Klimato kaitos mažinimo politika yra prioritetinė aplinkosaugos politikos sritis visame pasaulyje. Jau nuo 1980 m. visuomenėje kilo susirūpinimas dėl galimų klimato pasikeitimų. Suprasdami, kad tai yra bendras, visos žmonijos rūpestis, jo svarba buvo patvirtinta 1992 m. pasaulinėje Rio de Žaneiro konferencijoje priimant Jungtinių Tautų Bendrąją klimato kaitos konvenciją. Ją nusprendė pradėti Jungtinių Tautų Generalinė Asamblėja 1990 m [31].

Jau, 2008 metais, šią tarptautinę sutartį buvo ratifikavusios 189 šalys. Lietuva JTBBKKK pasirašė 1992 m., o ratifikavo 1995 m. Kadangi, konvencija skatinamojo pobūdžio ir nenustato valstybėms klimato kaitą skatinančių dujų išmetimo apribojimų ir neturi jas kontroliuojančių mechanizmų, prie jos turi būti pridedami papildomi dokumentai, kurie atliktų šias funkcijas [32].

1997 m. Japonijos Kioto mieste buvo priimtas JTBBKKK protokolas, kuris numato teisinius emisijų apribojimus pramoninėms šalims. Taip pat šiame Kioto protokole numatyti mechanizmai, kurie kiek įmanoma mažins emisijų pažabojimo išlaidas. Šis dokumentas buvo pasirašomas penkerių metų laikotarpiui (2008 – 2012 m.), per kurį šalys pasižadėjo šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisiją sumažinti maždaug 5 proc. žemiau vidutinio 1990 m. lygio. Jau 2009 m. pradžioje šį dokumentą ratifikavo 183 šalys ir Europos Sąjunga [32].

Kioto protokolas tik pradžia kovoje su klimato kaita. Po jo pasirašymo pagrindinės šalys nieko nelaukdamos pradėjo naujas derybas dėl klimato kaitos po 2012 m. Šiose derybose buvo pripažinta, kad veiksmų turi imtis ne tik išsivysčiusios, bet ir besivystančios šalys. Kadangi buvo paskaičiuota, jog iki 2020 m. besivystančių šalių emisija ims viršyti išsivysčiusių šalių emisiją [33].

Pasaulinės temperatūros įrašai

1 pav. Trys pasaulinės temperatūros įrašai iš UK Hadley centro, NASA ir JAV Nacionalinio klimato duomenų centro rodantys aiškią tendenciją vidutinės pasaulio temperatūros per pastaruosius 150 metų (apskaičiuota naudojant 11 metų vidurkį iš eilės) [39]

Praėjusių metų konferencijoje, vykusioje Meksikoje, Kankuno mieste nuo lapkričio 29 d. iki gruodžio 10 dienos, delegatai susitarė dėl Žaliojo klimato fondo, miškų išsaugojimo, technologijų perdavimo mechanizmo sukūrimo. Tačiau prie klausimo, kaip bus mažinamos klimato kaitą sukeliančių dujų emisijos po 2012 metų, kuris liko neišspręstas, bus sugrįžta šių metų konferencijoje, Pietų Afrikos Respublikoje [34].

2.3. Tarptautinės pastangos siekiant išsaugoti ozono sluoksnį

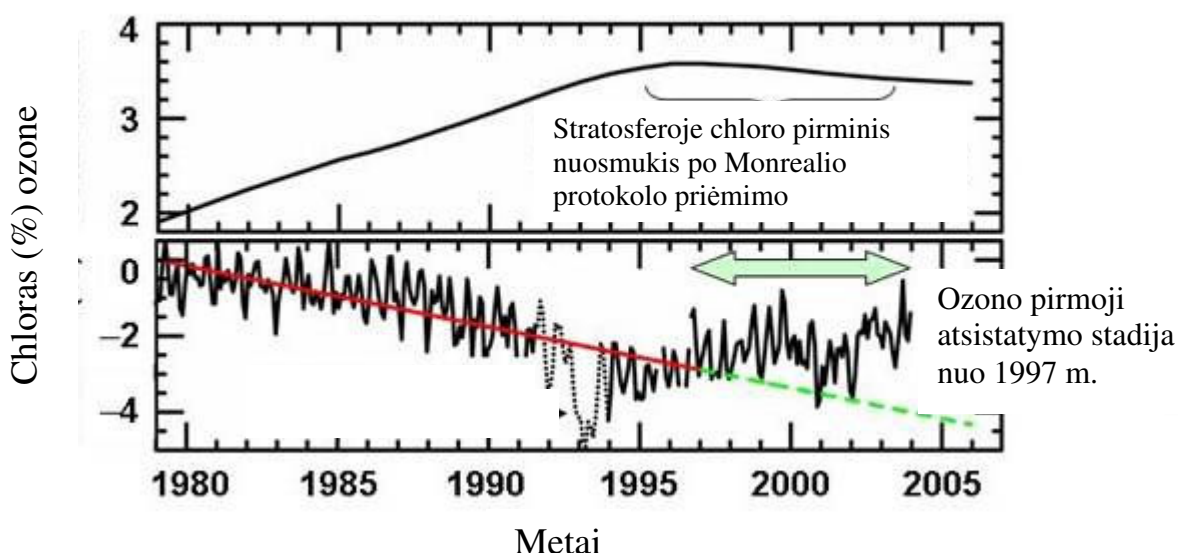
Ozono sluoksnis tarsi skydas saugo Žemę nuo žalingų gyvybei saulės ultravioletinių spindulių. Apie 90 proc. ozono yra stratosferoje, 10 – 50 km. aukštyje nuo žemės paviršiaus. Maksimali jo koncentracija yra 20 – 30 km. aukštyje nuo žemės paviršiaus. 1985 m. mokslininkai nustatė, kad ozono sluoksnis retėja virš Antarktidos, reiškinį pavadino „ozono skylė“. Buvo nustatytos ozono irimą skatinančios medžiagos, jos buvo naudojamos daugelyje produktų, tai azoto oksidai, chloro (freonas) ir bromo junginiai [35;4].

1985 m. kovo 22 d. Austrijoje, Vienos konferencijoje, pasirašyta konvencija dėl ozono sluoksnio apsaugos, tai pirmas tarptautinis susitarimas, kuriuo valstybės siekia bendradarbiauti išsaugant ozono sluoksnį. Lietuva šią tarptautinę sutartį ratifikavo 1994 m. gruodžio 19 dieną. Šiame dokumente nurodomi bendri šalių įsipareigojimai siekiant tikslo [36].

Tačiau dokumentas teisiškai neapima mažinimo tikslų cheminėms medžiagoms, kurios sukelia ozono sluoksnio plonėjimą. Šie tikslai išdėstyti lydimaajame Monrealio protokole, kuriame teigiama, jog šalys „pasiryžusios užtikrinti ozono sluoksnio apsaugą iš anksto tinkamai reguliuojant pasaulinio masto emisiją visų ozoną ardančių medžiagų, siekiant galiausiai visiškai jų atsisakyti, tai moksliskai pagrindžiant ir atsižvelgiant į techninio bei ekonominio pobūdžio motyvus“. Protokolo priede yra įvardijamos ozoną ardančios medžiagos. Dokumentas pasirašytas 1987 m. rugsėjo 16 d. Monrealyje [37].

Šiandien protokolą pasirašiusios 196 šalys, tai yra pirmą sutartį pasiekusi pasaulinį ratifikavimą. Tai sėkmingiausias tarptautinis aplinkosaugos susitarimas. Jo sėkmę patvirtina tai, jog ozoną ardančių medžiagų (OAM) suvartojimas laipsniškai sumažėjo apie 95 proc. Prognozuojama, jog ozono sluoksnis atsistatys nuo 2050 iki 2075 m [37].

NASA/NOAA duomenys

2 pav. NASA/ NOAA palydovų duomenys rodo chloro stratosferoje padidėjimą ir atitinkamą ozono sluoksnio mažėjimą nuo 1979 m. iki 1997 m., ir kaip chloro mažėja stratosferoje, pirmoje ozono atsistatymo stadijoje, po Monrealio protokolo priėmimo [38]

Viena iš svarbiausių protokolo savybių yra dinamiškumas, kuriame ozoną ardančių medžiagų kontrolė yra paremta naujausia mokslo, technologijų ir ekonomikos informacija. Nuo protokolo pasirašymo buvo paradyti keli reikšmingi pakeitimai, įskaitant ir kontroliuojamų medžiagų sąrašo praplėtimą. Kitas svarbus bruožas yra dėmesys kontroliuoti gamybą ir prekybą, o ne emisijas į atmosferą [37].

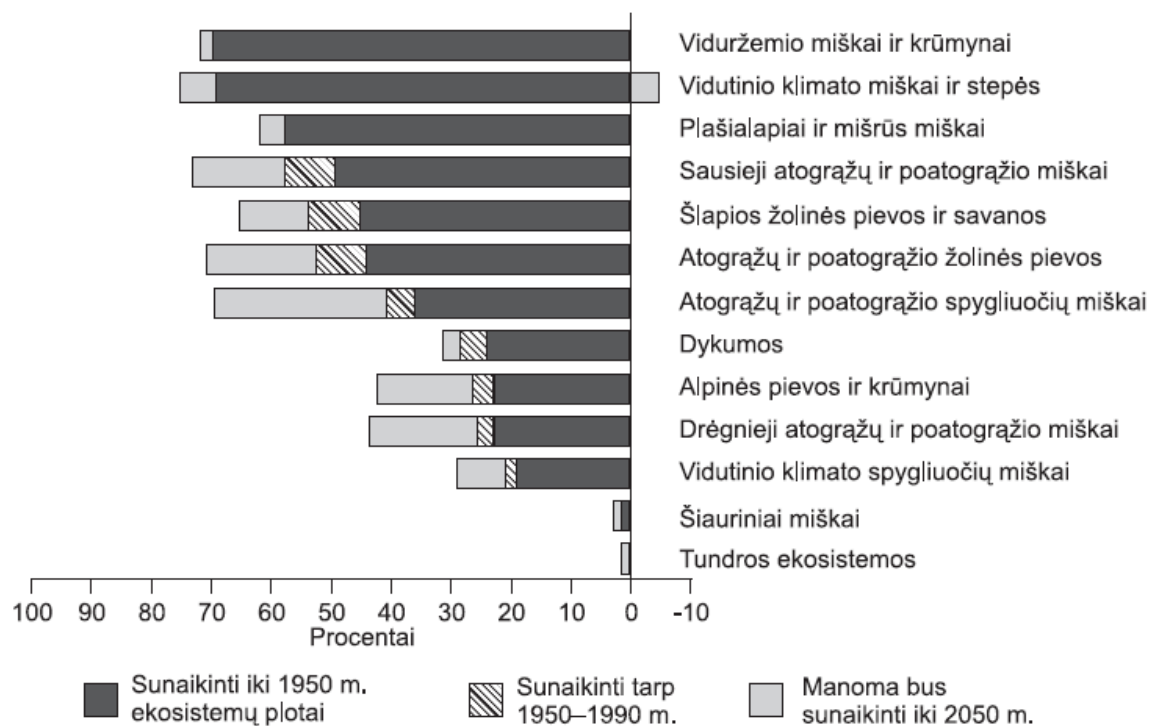
2.4. Biologinės įvairovės tarptautinė apsauga

Biologinė įvairovė – tai visų mums žinomų Žemėje egzistuojančių gyvybės formų visuma, apimanti visus jų atskirus organizacinius lygmenis. Ši milžiniška rūšių įvairovė ir jos atskiri kompleksai palaiko ekosistemų stabilumą. Jos bendroji būsena tiesiogiai siejama su esama bendrąja biosferos būkle ir žmogaus gerbūviu. Tai pagrindinė gyvybės palaikymo forma žemėje. [6] Tačiau intensyvus gamtos išteklių naudojimas, gyvūnams ir augalams tinkamų buveinių naikinimas, miškų kirtimas, cheminių medžiagų naudojimas neigiamai veikia augalų ir gyvūnų rūšis. Didelį poveikį biologinės įvairovės mažėjimui turi ir užteršta aplinka, rūgštūs lietūs, vandens telkinių eutrofikacija. Kai kurios rūšys visiškai išnykusios [4].

Pripažinus biologinės įvairovės vertę bei svarbą, 1992 m. birželio 5 d. Rio de Žaneiro konferencijoje buvo pasirašyta Biologinės įvairovės konvencija. Šia tarptautine sutartimi siekiama užtikrinti biologinės įvairovės apsaugą, darnų jos komponentų naudojimą, tinkamą genetinių išteklių naudojimą ir prieinamumo užtikrinimą, genetiškai modifikuotų organizmų kontrolę, tinkamą biotechnologijų valdymą. Lietuva konvenciją ratifikavo 1995 m. liepos 3 dieną [40].

Pasirašant šią konvenciją buvo diskutuota apie GMO, bet tuo metu tai nebuvo labai aktualu. Tačiau mokslas nestovi vietoje, genetiškai modifikuotų organizmų tema darėsi vis aktualesnė. 2000 m. sausį, Šalių konferencijoje, buvo parengtas naujas dokumentas – Kartachenos protokolas. Jis įsigaliojo 2003 m. rugsėjo 11 d., nuo to laiko jis buvo ratifikuotas 160 pasaulio šalių. Dokumentas reguliuoja GMO importą ir eksportą, šalis prieš įveždama GMO į kitą šalį, turi gauti jos leidimą. Šalis remdamasi „atsargumo principu“ gali uždrausti bet kokią GMO įvežimą, kol mokslškai neįrodytas jo nekenksmingumas [41;42].

2010 m. spalį, dešimties šalių konferencijoje vykusioje Japonijoje buvo priimtas persvarstytas ir atnaujintas Biologinės įvairovės Strateginis planas 2011-2020 m. laikotarpiui. Šis naujas planas bus svarbiausia konstrukcija ne tik konvencijoms, susijusioms su biologinės įvairovės apsauga, bet ir visai Jungtinių Tautų sistemai. Biologinės įvairovės Strateginio plano 2011-2020 m. tikslas yra skatinti veiksmingą konvencijos įgyvendinimą strateginiu požiūriu, apimant bendrą viziją, misiją ir strateginius tikslus bei uždavinius (Aichi biologinės įvairovės uždavinius). Strateginis planas numato lanksčią sistemą nustatant nacionalinius ir regioninius tikslus ir stiprinimą darnos įgyvendinant Konvencijos nuostatas ir Šalių konferencijos sprendimus, įskaitant darbo programų ir Augalų apsaugos globalios strategijos, Ganoja protokolo įgyvendinime. Jis taip pat tarnauja kaip įrankis, suinteresuotų šalių dėmesiui patraukti [43].

3 pav. Natūralių ekosistemų plotų ir ten esančios rūšių įvairovės naikinimo mastai (pagal Global biodiversity, 1992) [6]

2010 m. lapkritį, Japonijoje buvo priimtas papildomas Nagoja-Kvala Lumpūras protokolas, kuris papildė Kartachenos protokolą jo nekeisdamas. Šį tarptautinį dokumentą ketinama pasirašyti nuo 2011 m. kovo iki 2012 m. kovo mėn. Protokolo tikslas prisidėti prie išteklių išsaugojimo ir subalansuotai naudoti biologinę įvairovę, atsižvelgti į pavojų žmogaus sveikatai, numatant tarptautines taisykles ir procedūras žalos atlyginimo srityje, susijusioje su gyvais pakitusiais organizmais [44].

3. POLITINIŲ PARTIJŲ ĮTAKA FORMUOJANT APLINKOS APSAUGOS POLITIKĄ

3.1. Politinių partijų deklaruojamos aplinkosauginės nuostatos

Svarbiausias politinės arenos dalyvis yra politinės partijos, padedančios užtikrinti demokratinio valdymo modelį. Politiškai aktyvios visuomenės dalies dalyvavimas partijų veikloje yra pagrindinis būdas įsitraukti į politiką, taip įgyjant galimybę ne tik atiduoti savo balsą rinkimuose, bet ir dalyvauti valstybės valdyme, tuo pačiu formuoti aplinkos apsaugos politiką. Pagrindinės partijų takoskyros yra programos, kuriose akcentuojamos problemos ir jų sprendimo būdai. Tai pagrindinis orientyras rinkimų teisę turinčiai visuomenės daliai, suteikiant vienoms partijoms didesnę, kitoms mažesnę teisę valdyti valstybę.

2008 m. lapkričio 2 d. buvo patvirtinti galutiniai rinkimų rezultatai, dėl Lietuvos Respublikos Seimo 2008-2012 metų. Iš šešiolikos rinkimuose dalyvavusių partijų šešios negavo ne vieno mandato, už šias partijas daugiamandatėse apygardose buvo atiduota vos nuo 0,70 proc. balsų (Lietuvos centro partija), iki 3,24 proc. balsų (Fronto partija). Kitos nepatekusios į Seimą partijos yra partija „Jaunoji Lietuva“, Pilietinės demokratijos partija, Lietuvos rusų sąjunga ir Lietuvos socialdemokratų sąjunga [14].

Šioje dalyje nagrinėjamos dešimties į Seimą patekusių politinių partijų programų nuostatos aplinkos apsaugos kontekste. Programos analizuojamos pagal jose pateikiamus aplinkosaugos tikslus, jų aktualumo akcentavimą, nuoseklumą, sprendimų pateikimą. Tyrimui naudojamos politinių partijų programos Seimo rinkimams pateiktos viešojoje erdvėje.

3.1.1. Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų partija

2008-2012 m. Seimo daugumą (45 atstovus) sudaro Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų partija, kuri daugiamandatėse apygardose surinko 18 mandatų, o vienmandatėse apygardose buvo išrinkti 27 nariai į Seimą. Šiuose rinkimuose ji surinko daugiausia balsų – 19,72 proc. [14;15]. TS-LKD rinkiminė programa yra viena kokybiškiausių bei išsamiausių, lyginant su kitų partijų programomis.

1. Kuo efektyviau pasinaudoti ES parama gamtos išteklių ir biologinės įvairovės apsaugai.
2. Kova su klimato kaita, programoje teigiama, jog Lietuva kiek įmanoma turėtų keisti dabar naudojamus energijos šaltinius (naftą, dujas) į atsinaujinančius energijos šaltinius.
3. Integruotas atliekų tvarkymas. Teikiamas prioritetas antrinių atliekų rūšiavimui, surinkimui ir perdirbimui, kad būtų išvengta atliekų kaupimosi. O atliekos turinčios energetinę vertę turėtų būti naudojamos elektros ir šilumos energijai gauti.

4. Ypatingas dėmesys skiriamas požeminio vandens ištekliams, stabdant neefektyvų gėlo vandens naudojimą. Siekiama išvalyti iki 2015 m. labiausia užterštus Lietuvos ežerus ir upes, bei gruntą užterštą atliekomis. O iki 2010 m. bus siekiama nugriauti visus neteisėtus statinius per arti vandens telkinių.
5. Miškų apsauga, jų ploto didinimas atkuriant kirtimus per maksimaliai trumpą laiką.
6. Aplinkos apsaugos kontrolės tobulinimas valstybėje, sukuriant vieningą sistemą su aiškėmis funkcijomis ir atsakomybe.
7. Orhuso, „Natura 2000“ ir kitų tarptautinių konvencijų atsakingesnis įgyvendinimas Lietuvoje.
8. Valstybės saugomų teritorijų tinklo tobulinimas, teritorijų planavimo ir statybos specialistų atsakomybės didinimas. Asmeninės atsakomybės ir pareigos numatymas aplinkos pažeidėjams.
9. Ekologinis švietimas darželiuose bei mokyklose, specialios programos suaugusiems [16].

Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų veiklos programoje matomas didelis suinteresuotumas aplinkosauga. Išskiriamos atskiros aplinkos problemos, apibrėžiamas jų aktualumas, nurodomi sprendimo būdai. Programoje aiškiai matoma partijos pozicija aplinkos apsaugos politikos srityje.

3.1.2. Lietuvos socialdemokratų partija

Lietuvos socialdemokratų partija pagal atstovų skaičių Seime yra antra. 2008 m. rinkimuose buvo išrinkti 25 atstovai Seime. Daugiamandatėse apygardose galiojančių biuletenių surinko 11,72 proc., tai reiškia 10 mandatų. Tačiau, vienmandatėse apygardose buvo išrinkta į Seimą net 15 partijos narių [14;15]. Partijos programa yra išsami ir aplinkos apsaugos programa pateikiama gana plačiai.

1. Globalinio atšilimo problemoms spręsti vienas iš būdų, tai investicijos į atsinaujinančius energijos šaltinius. Kova su klimato kaita programoje grindžiama „žaliuoju“ ekonomikos augimo pagrindu. Mažinti klimato kaitą skatinančių dujų emisijas.
2. Pabrėžiama darnios politikos svarba gerinant aplinkos apsaugą.
3. Administracinis aplinkosaugos reguliavimo tobulinimas, principo „teršėjas moka“ taikymas.
4. Žmonių aplinkosauginis švietimas, aktyvus visuomenės dalyvavimas priimančiam sprendimams, nevyriausybinų organizacijų steigimų rėmimas.

5. Išsaugoti kraštovaizdį, biologinę įvairovę, kultūros paveldą bei pagrindinius rekreacinius išteklius. Palankių sąlygų užtikrinimas paslaugų sferos plėtrai saugomose teritorijose.
6. Akcentuojama miškingumo plėtra, želdinimas. Miškų vientisos ir kompleksinės apsaugos gerinimas.
7. Baltijos jūros apsauga bendradarbiaujant su kitomis valstybėmis, bei Nemuno ir Kuršių marių vandens kokybės gerinimas [17].

Analizuojant socialdemokratų partijos programą matyti, jog didžiausias dėmesys skiriamas klimato kaitai, kuri yra detalai aprašoma. Pabrėžiama atsinaujinančių energijos išteklių naudojimo svarba, darnios politikos plėtra. Tačiau ne visi tikslai yra programoje detalizuojami, nenurodomi spendimo būdai. Nors šioje programoje matomas neišbaigtumas, lyginant su kitų politinių partijų programomis, socialdemokratų partija yra labai suinteresuota aplinkos apsauga.

3.1.3. Tautos prisikėlimo partija

2008 m. Seimo rinkimai šiai partijai buvo sėkmingas debiutas, daugiamandatėje apygardoje balsavimo rezultatais ją pralenkė tik politikos senbuvių TS-LKD partija. Tautos prisikėlimo partija surinko 15,09 proc. balsų, ir įgijo 13 mandatų. Vienmandatėse apygardose buvo išrinkti dar 3 partijos atstovai į Seimą. Partijos sėkmingas startas - 16 atstovų Seime, suteikė jai galimybę turėti didesnę įtaką [14;15]. Tautos prisikėlimo partijos aplinkos apsaugos rinkiminė programa rodo, jog ji yra dalinai suinteresuota dalyvauti formuojant bei vykdam aplinkosaugos politiką.

1. Labiausia akcentuojama klimato kaita, Kioto protokolo ir ES reikalavimų dėl dujų emisijų vykdymo užtikrinimas.
2. Miškingumo plėtra šalyje, jų želdinimas, siūloma kompleksiška miškų apsauga.
3. Darnus krašto vystymasis, kovojant su verslu, kuris kenkia gamtai.
4. Krašto, biologinės įvairovės bei pagrindinių rekreacinių gamtos išteklių apsauga. Vandens kokybės gerinimas visuose šalies vidaus vandenyse.
5. Baltijos jūros apsauga nuo užterštumo bei avarių grėsmės.
6. Atominės elektrinės radioaktyvaus kuro atliekų tinkamas laidojimas ir saugojimas.
7. Aplinkosauginis visuomenės švietimas [18].

Analizuojant partijos programą matyti, jog pateikiami labai abstraktūs aplinkosaugos tikslai. Mažoji dalis jų detalizuojama, skiriant pagrindinį dėmesį klimato kaitai. Kiti pateikiami

aplinkosaugos tikslai yra fragmentiški. Tai rodo, jog nesenai įsikūrusi partija dar nespėjo pilnai įsigilinti į lokalines bei regionines aplinkosaugos problemas Lietuvoje.

3.1.4. Partija „Tvarka ir teisingumas“

Rinkimų rezultatai lėmė, jog šiai partijai Seime atstovauja 15 partijos narių. Daugiamandatėje apygardoje partijai rinkėjai atidavė 12,68 proc. balsų, taip suteikdami 11 mandatų. Vienmandatėse apygardose buvo išrinkti dar 4 partijos nariai į Seimą [14;15]. Partijos programoje nėra atskiros dalies, skirtos aplinkos apsaugos nuostatomis. Tačiau šalia ūkio ir energetikos siūlomos politikos yra žadama valstybės parama inovacijoms ir technologijoms, mažinančioms anglies monoksido išmetimą į atmosferą ir daugiabučių namų renovavimo plano parengimą bei įgyvendinimą. Partijos „Tvarka ir teisingumas“ aplinkos apsaugos nuostatos remiasi energijos taupymu bei anglies monoksido emisijų mažinimu. Galima spręsti, jog partija nėra įsigilinusi į Lietuvai būdingas aplinkos problemas ir nėra suinteresuota aktyviai dalyvauti aplinkos apsaugos politikos formavime bei įgyvendinime [19].

3.1.5. Darbo partija ir Jaunimo koalicija

Balsų pasiskirstymas daugiamandatėje apygardoje lėmė, jog ši partija surinko 8 mandatus, rinkėjai atidavė 8,99 proc. savo balsų. Vienmandatėse apygardose buvo išrinkti du Darbo partijos atstovai į Seimą. Taigi, šią kadenciją partiją atstovauja Seime 10 jos narių [14;15]. Partijos programoje aplinkosaugos nuostatos dėstomos šalia žemės ūkio politikos. Aplinkos problemoms skiriama nedaug dėmesio, jos dėstomos fragmentiškai, neapibendrinant.

1. Valymo įrenginių statybos skatinimas.
2. Projektai atliekų rinkimui, rūšiavimui, utilizavimui bei perdirbimui.
3. Gamtos išteklių naudojimo stebėjimas ir vertinimas.
4. Derinti ūkio plėtros, aplinkos apsaugos bei visuomenės interesus [20].

Analizuojant programą matyti, jog ši partija yra dalinai suinteresuota dalyvauti aplinkos apsaugos politikos formavime bei įgyvendinime. Tačiau programoje minimos vos kelios neišsamios aplinkos problemos, nenurodomi jų sprendimo būdai.

3.1.6. Lietuvos Respublikos liberalų sąjūdis

Šiuose rinkimuose buvo išrinkta 11 partijos atstovų į Seimą. Daugiamandatėje apygardoje Lietuvos Respublikos liberalų sąjūdis surinko 5,73 proc. rinkėjų balsų, tai lėmė 5 mandatus. Vienmandatėse apygardose buvo išrinkti dar 6 partijos nariai į Seimą [14;15]. Lietuvos Respublikos liberalų sąjūdžio rinkiminėje programoje nėra konkrečios aplinkos apsaugos programos dalies, apie aplinkos problemas užsimenama labai nedaug ir abstrakčiai.

1. Inicatyva energijos taupyme, renovuojant senos statybos daugiabučius, tam žada naudoti 2007-20013 m. ES paramos lėšas.
2. Parama ekologiinei žemdirbystei, bei užsimenama apie kultūros paveldą, tame galima išvelgti saugomų teritorijų priežiūros gerinimą [21].

Kitų aplinkosauginių tikslų programoje nėra. Nors minima vos keletas ir ne pačios aktualiausios aplinkos problemos Lietuvoje. Išanalizavus programą galima teigti, jog LR liberalų sąjūdis dalinai yra suinteresuotas dalyvauti formuojant aplinkos apsaugos politiką.

3.1.7. Liberalų ir centro sąjunga

Balsavimų rezultatai daugiamandatėje apygardoje surinkus 5,34 proc. balsų, šiai partijai suteikė 5 mandatus. Vienmandatėse apygardose buvo išrinkti dar 3 partijos atstovai į Seimą. Išrinkus 8 partijos atstovus, šią partiją galima priskirti kaip didelės įtakos neturinčiai [14;15]. Liberalų ir centro sąjungos 2008 m. rinkiminėje aplinkos apsaugos programoje apžvelgiama daug aplinkosauginių tikslų, tačiau detalizuojami ne visi.

1. Didžiausias dėmesys skirtas klimato kaitai, numatant parengti nacionalinę programą, kuri numatytų sušvelninimo ir prisitaikymo priemones per atskirų ūkio sektorių strateginius dokumentus ir prisitaikymo priemones. Kuriuose būtų įtrauktos svarbiausios klimato kaitos programos nuostatos.
2. Urbanistinę plėtrą derinti su aplinkosauga; skatinant atsinaujinančių gamtos išteklių naudojimą, švartų technologijų diegimą.
3. Saugomų teritorijų tinklo tobulinimas, miškų apsauga.
4. Užtikrinti geriamojo vandens kokybę, aprūpinti nuotekų tvarkymo sistemomis.
5. Aplinkosauginis visuomenės švietimas [22].

Analizuojant programą, pagal tai kiek aplinkosauginių tikslų išdėstyta, galima teigti, jog ši partija yra dalinai suinteresuota dalyvauti formuojant aplinkos apsaugos politiką ir ją vykdančią.

Nors aplinkosauginiai tikslai yra gana fragmentiški, be konkrečių sprendimo priemonių. Detaliau programoje išdėstyta klimato kaitos švelninimas ir saugomų teritorijų apsaugos gerinimas.

3.1.8. Lietuvos lenkų rinkimų akcija

Daugiamandatėje apygardoje buvo surinkta vos 4,79 proc. rinkėjų balsų ir negauta nė vieno mandato. Tačiau vienmandatėse apygardose buvo išrinkti 3 Lietuvos lenkų rinkiminės akcijos atstovai į Seimą [14;15]. Rinkiminėje aplinkos apsaugos programoje kalbama tik apie miško ūkio gerinimą ir dalinai užsimenama apie saugomų teritorijų problemas.

1. Teisės aktais stabdyti Vilniaus rajono miškų niokojimą, griežtinti miško žemės paskirties keitimo procedūrą.
2. Iškirštų miško plotų užsodinimo griežtesnė kontrolė.
3. Siūloma Vyriausybės kompensacija Nacionalinių parkų teritorijų gyventojams dėl teisinių apribojimų naudotis savo turtu [23].

Programoje daugiausia dėmesio skiriama miško ūkio problemoms Vilniaus regione, dalinai užsimenama apie saugomas teritorijas. Išdėstyti neaiškūs tikslai, leidžia manyti, jog Lietuvos lenkų rinkimų akcijos dalyviai menkai išmano apie svarbiausias regionines aplinkos apsaugos problemas bei jų sprendimus. Išanalizavus šią programą galima daryti prielaidą, jog partija, kaip ir partija „Tvarka ir teisingumas“, nėra suinteresuota aktyviai dalyvauti formuojant aplinkos apsaugos politiką Lietuvoje.

3.1.9. Lietuvos valstiečių liaudininkų sąjunga

Daugiamandatėje apygardoje šiai partijai buvo atiduota vos 3,73 proc. rinkėjų balsų, tai nesuteikė nei vieno mandato Seime. Vienmandatėse apygardose buvo išrinkti 3 partijos nariai į Seimą. Partiją galima priskirti prie turinčių mažą įtaką Seime [14;15]. Lietuvos valstiečių liaudininkų sąjunga parengė vieną kokybiškiausių ir išsamiausių aplinkosauginių programų lyginant su kitomis partijomis, teigdama, jog tai yra jų politinis prioritetas. Daugiausia dėmesio programoje skirta ekologinių paslaugų ir prekių plėtrai bei integruotam atliekų tvarkymui.

1. Racionali buitinių ir pavojingų atliekų tvarkymo sistema, mažinant neigiamą poveikį aplinkai ir žmonių sveikatai, pasenusias gamybos ir atliekų perdirbimo technologijas keičiant naujomis.
2. Oro taršos mažinimo viešajame transporte užtikrinimas naudojant biodegalus. Kasmetinis išmetamųjų dujų kiekio patikrinimas, vertinimo sistemos tobulinimas.

3. Skatinti ekologinį ūkininkavimą bei ekologinių produktų vartojimą, steigiant ekologiškas turgavietes.
4. Gerinti vandens kokybę, ypač užteršto nitritais.
5. Skatinti gyventojų ekologinį ir aplinkosauginį sąmoningumą, diegti mokymo įstaigose aplinkosaugos programas.
6. Skatinti atsinaujinančių energijos šaltinių naudojimą siekiant, kad iki 2020 m. bendrame sunaudojamos energijos balanse atsinaujinančių energijos šaltinių kiekis būtų nemažiau 25 proc.
7. Sumažinti žemės ūkio poveikį aplinkai, įgyvendinant ES direktyvų reikalavimus dėl mėšlo ir gyvulinės kilmės atliekų tvarkymo sistemos.
8. Plėtoti saugomų teritorijų tinklą, neleisti Kuršių nerijos urbanizacijai, griežtinti statybos leidimus, žemėtvarką.
9. Didinti Lietuvos miškingumą, išsaugoti biologinę įvairovę [24].

Partijos žaliajoje programoje išdėstomi šalia iškeltų aplinkosaugos tikslų ir jau atlikti darbai aplinkos labui, tai rodo LVLS kompetenciją šioje srityje. Tai leidžia manyti, jog partija yra labai suinteresuota dalyvauti aplinkos apsaugos politikos formavime bei ją vykdyti. Programoje dauguma nurodomų aplinkosaugos problemų yra detalizuotos, nurodomi jų sprendimo būdai.

3.1.10. Naujoji sąjunga (socialliberalai)

Partija šiuose rinkimuose vienmandatėse apygardose surinko tik vieną mandatą į Seimą. Daugiamandatėje apygardoje surinko vos 3,64 proc. rinkėjų balsų, tai lėmė šią kadenciją turėti mažiausią įtaką Seime [14;15]. Naujosios sąjungos aplinkos apsaugos programoje pateiktos nuostatos fragmentiškos ir labai abstrakčios. Tai nerodo partijos didelio susidomėjimo aplinkosauga.

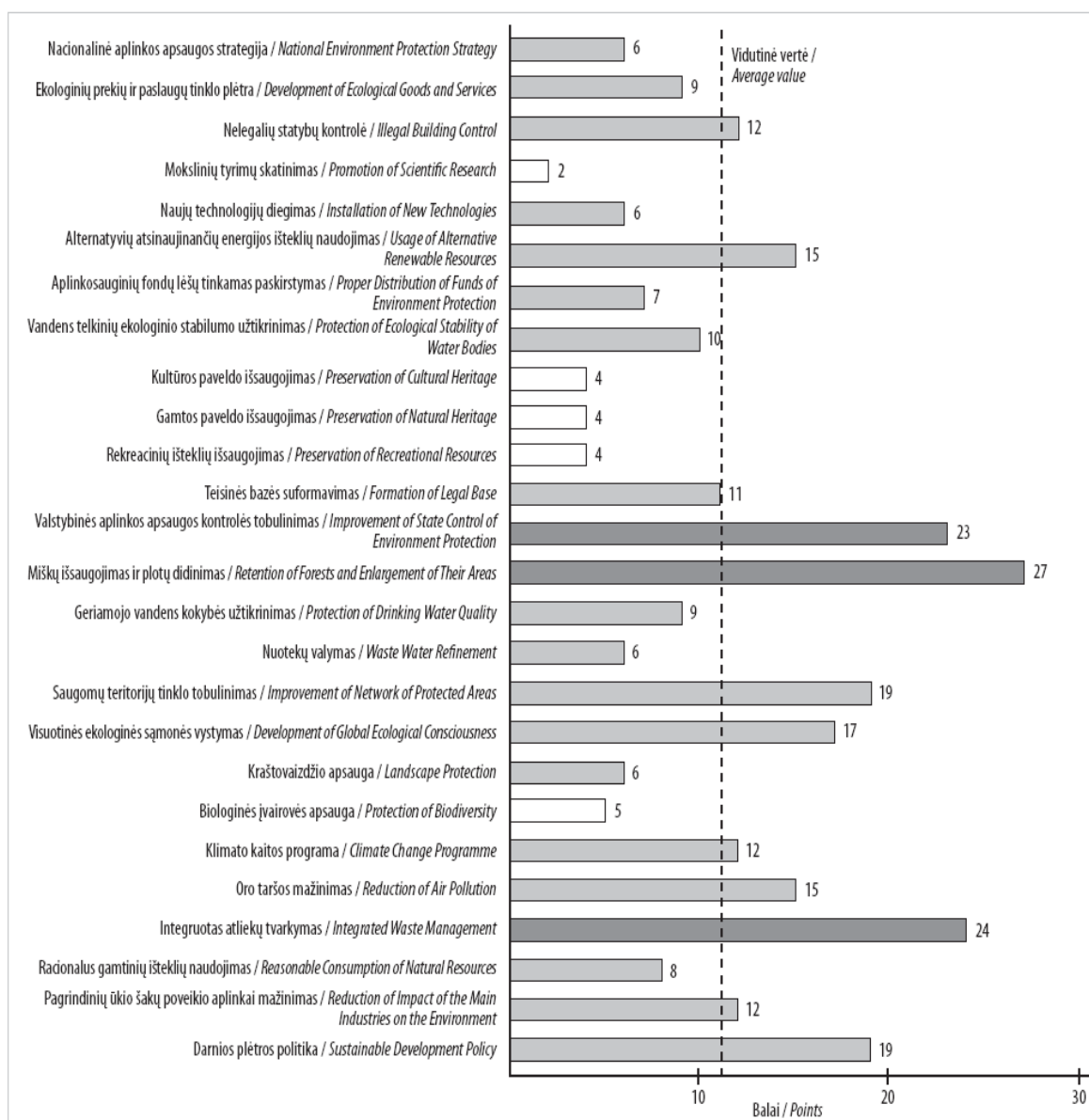
1. Ekologiškų produktų gamybos skatinimas per mokesčių lengvatas ūkininkams.
2. Siekiama ūkio darnios plėtros programos įgyvendinimo.
3. Žadama sukurti ir įgyvendinti šiferinių stogų renovavimo ir rėmimo programą [25].

Programoje labiausia akcentuojama darnios plėtros politika, iškelti tikslai dėl žalingo poveikio gamtai mažinimo, aplinkos kokybės gerinimo, nelegalios statybos ir kraštovaizdžio. Tačiau jie nėra pakankamai apibendrinami, pilnai nenurodomi sprendimai tikslams pasiekti.

Išanalizavus Naujosios sąjungos (socialliberalų) programą, galima daryti prielaidą, jog partija nėra suinteresuota aktyviai dalyvauti formuojant ir vykdam aplinkosaugos politiką.

Apibendrinant politinių partijų, 2008 m. rinkimuose patekusių į Seimą, programų analizę galima teigti, jog partijų didžiausias dėmesys buvo nukreiptas integruotam atliekų tvarkymui, miškų išsaugojimui bei jų ploto didinimui, darnios plėtros strategijai, saugomų teritorijų tinklo tobulinimui, visuomenės ekologiniam švietimui ir aplinkos apsaugos kontrolės tobulinimui valstybėje. Dalinis partijų susidomėjimas matomas dėl klimato kaitos, oro taršos, užtikrinant geriamojo vandens kokybę ir vandens telkinių apsaugą. Taip pat dėl nelegalių statybų griežtesnės kontrolės, teisinės bazės tobulinimo, ūkio šakų poveikio aplinkai mažinimo ir kt. Nors teisinės bazės tobulinimui galėjo būti skirta daugiau dėmesio, yra daug aplinkos apsaugą reglamentuojančių teisės aktų, tačiau jie nėra viena darni sistema. Pasitaikantys dubliavimaisi, dviprasmiškumai apsunkina tikslų įgyvendinimą. Kiti aplinkos apsaugos politikos tikslai, tokie kaip mokslinių tyrimų skatinimas, biologinės įvairovės apsauga, kultūros bei gamtos paveldo išsaugojimas, partijų programose nėra dominuojantys, taigi galima daryti prielaidą, jog šių partijų aplinkosaugos politikoje jie vertinami mažiau nei vidutinės svarbos.

Iš globalių problemų partijų programose labiausia akcentuojama klimato kaita, nors Lietuvoje tai nėra didžiausia problema, tačiau pasauliniame kontekste tai išlieka didžiausiu žmonijos iššūkiu. Beveik visose programose klimato kaitos apsauga minima, nors sprendimo būdus įvardija ne visos partijos. Biologinės įvairovės apsauga labiausia susidomėjusios yra trys partijos, kurios šiuose rinkimuose paruošė kokybiškiausias programas, tačiau bendrame programų kontekste šiai problemai skiriama per mažai dėmesio. Ozono sluoksnio apsauga nėra programose minima. Ši problema, kuri kėlė didelį susirūpinimą visame pasaulyje po sėkmingo Monrealio protokolo priėmimo buvo sėkmingai pradėta spręsti. OAM suvartojimas sumažėjo net apie 95 proc. Šis sėkmingiausias tarptautinis aplinkosaugos susitarimas tik įrodo, koks svarbus yra bendradarbiavimas siekiant išsaugoti gamtą.

4 pav. Politinių partijų programose pateiktų aplinkosaugos tikslų svarbos vertinimas [8]

Išanalizavus programas ir rinkimų rezultatus matoma, jog į Seimą pateko visos trys partijos labiausiai suinteresuotos aplinkos apsauga, lyginant ir su partijų programomis, kurios nepateko į Seimą. Viena iš patekusių, tai Tėvynės sąjunga-Lietuvos krikščionys demokratai, šioje kadencijoje turintys didžiausią įtaką Seime. Kitos dvi labiausia suinteresuotos yra Lietuvos socialdemokratų partija turinti net 25 atstovus Seime ir Lietuvos valstiečių liaudininkų sąjunga, sudariusi kone geriausią aplinkosaugos programą turinti 3 atstovus Seime.

Partija „Tvarka ir teisingumas“, Lietuvos lenkų rinkimų akcija ir Naujoji sąjunga (socialliberalai) atsižvelgiant į jų aplinkos apsaugos programas, galima manyti, jog nėra suinteresuotos aktyviai dalyvauti aplinkos apsaugos politikoje. Dvi iš paminėtų partijų turi mažiausia atstovų Seime, tačiau partija, „Tvarka ir teisingumas“ galima priskirti prie turinčios didesnę įtaką.

Kitas keturias į Seimą patekusias partijas pagal pateiktas rinkimines programas, galima priskirti prie santykinai suinteresuotų dalyvaujant aplinkosaugos politikos formavime bei valdyme. Dauguma šių partijų turinčios didesnę įtaką.

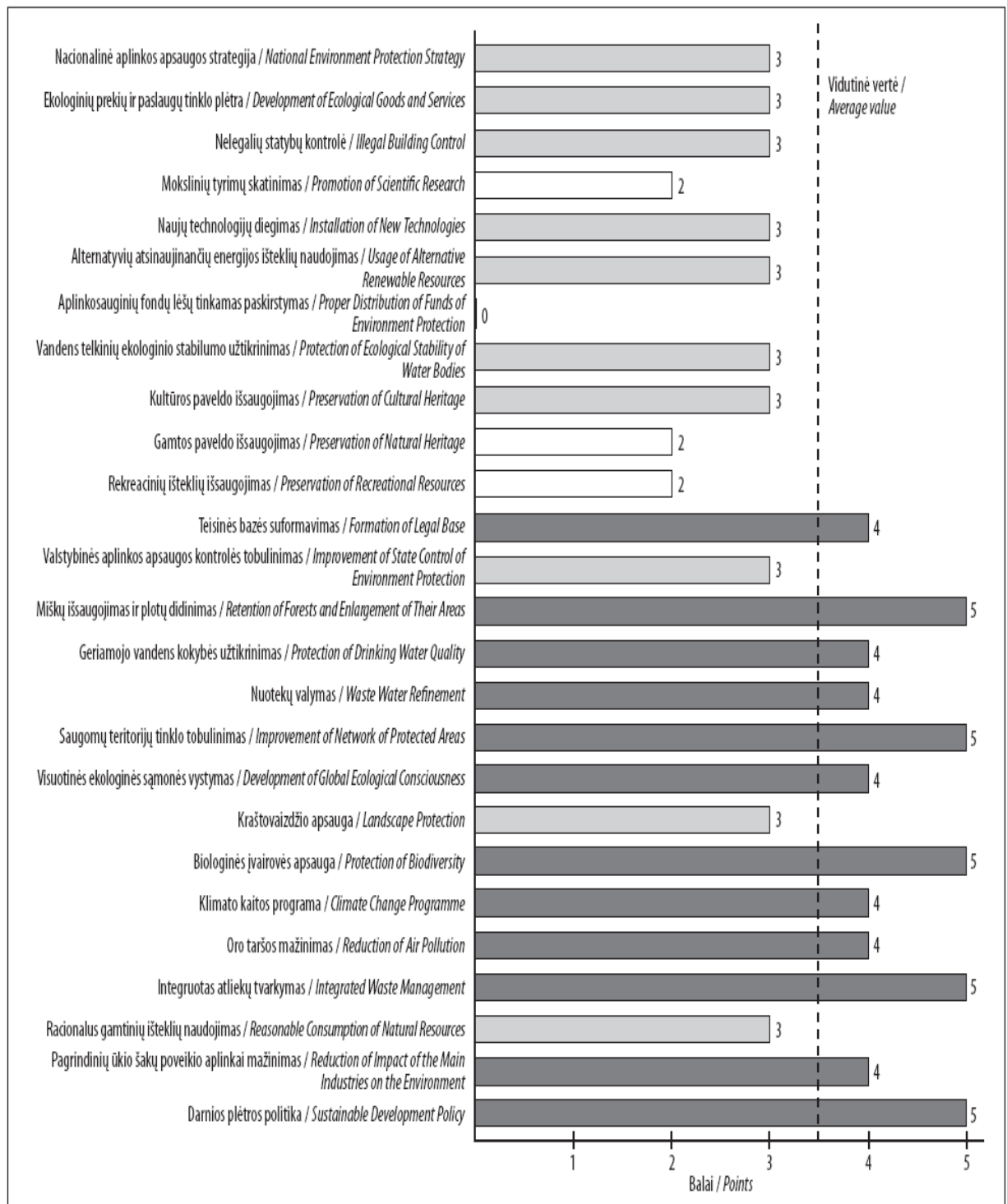
3.2. Partijų programų įtaka formuojant aplinkos apsaugos politiką Vyriausybės veiklos programoje

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 92 straipsniu, Ministras Pirmininkas Andrius Kubilius (TS-LKD partijos pirmininkas) pateikė penkiolikąją Vyriausybės veiklos programą. Kuri Seimo narių balsų dauguma buvo patvirtinta 2008 m. gruodžio 9 dieną. Programoje išsamiai dėstoma aplinkos apsaugos politika, kuri „grindžiama pagarbos sukurtajam pasauliui principu“. Vyriausybės aplinkos politikos pagrindu pateikiamas darnus vystymasis, kaip galimybė pasiekti visuotinę gerovę neperžengiant poveikio aplinkai leistinų ribų [26].

Pateikiamos šios politikos strateginės kryptys:

- *nuosaikus ir darnus ūkio šakų ir regionų ekonomikos vystymasis;*
- *pagrindinių ūkio šakų (transporto, pramonės, energetikos, žemės ūkio, būsto) poveikio aplinkai mažinimas;*
- *efektyvesnis gamtos išteklių naudojimas ir atliekų tvarkymas;*
- *pavojaus žmonių sveikatai mažinimas;*
- *pasaulio klimato kaitos ir jos padarinių švelninimas;*
- *geresnė biologinės įvairovės apsauga;*
- *geresnė kraštovaizdžio apsauga ir racionalus tvarkymas;*
- *visuomenės ir mokslo vaidmens aplinkosaugoje didinimas;*
- *Lietuvos kultūrinio savitumo saugomose teritorijose išsaugojimas;*
- *Socialinių ir ekonominių skirtumų tarp regionų ir regionų viduje mažinimas [26].*

Šioje programoje suformuluoti pagrindiniai aplinkos apsaugos politikos tikslai 2008-2012 metams. 2008 m. rinkimuose dalyvavusių ir patekusių į Seimą partijų programos turėjo didelę įtaką formuojant šiuos tikslus, kadangi penkioliktoji Vyriausybės programa buvo sudaryta pagal valdančiųjų partijų programas. Joje atsispindi daugelis partijų programose iškeltų aplinkosauginių tikslų.

5 pav. 2008–2012 m. Vyriausybės aplinkosaugos tikslai ir jų vertinimas [8]

Vyriausybės veiklos programoje prioritetas teikiamas biologinės įvairovės apsaugai, saugomų teritorijų tinklo priežiūros ir valdymo tobulinimui, integruotam atliekų tvarkymui, darnios plėtros politikai ir miškų išsaugojimui, bei jų plotų didinimui [26]. Matyti, jog, ankščiau minėtoje politinių partijų programų analizėje šiems tikslams taip pat buvo skiriama daugiausia dėmesio, išskyrus biologinės įvairovės apsaugą. Kuria labiausia suinteresuotos buvo vos kelios politinės partijos, tai TS-LKD, Lietuvos socialdemokratų partija bei Tautos prisikėlimo partija.

Partijų programų bendram kontekste svarbesni nei biologinės įvairovės apsauga pateikiami Valstybės aplinkos apsaugos kontrolės tobulinimo bei visuomenės ekologinio švietimo tikslai. Tačiau Vyriausybės programoje šiems tikslams nesuteikiama tiek daug dėmesio.

Ne mažiau svarbus Vyriausybės veiklos programoje pateikiamas aplinkosaugos teisinės bazės formulavimas, geriamojo vandens kokybės užtikrinimas, ūkio šakų poveikio aplinkai mažinimas, oro taršos mažinimas ir kiti tikslai, kuriems daugumos politinių partijų programose taip pat teikta nemažai susirūpinimo [26].

Taigi Vyriausybės suformuluotoje penkioliktoje veiklos programoje atsispindi daugelis aplinkosauginių tikslų, kurie išdėstyti politinių partijų programose. Bet labiausiai programa sutampa su Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų partijos aplinkosaugos programa, kurioje pateikti politikos prioritetai sutampa su Vyriausybės aplinkos apsaugos politikos prioritetais. Taip yra, nes, šiai partijai per rinkimus buvo suteiktas didžiausias visuomenės pasitikėjimas, partija vadovauja Valdančioje koalicijoje bei Vyriausybėje. O jos aplinkos apsaugos rinkiminė programa buvo išsami bei ambicinga, kai tuo tarpu ne visos rinkimuose dalyvavusios partijos turėjo aiškia poziciją aplinkosaugos politikos srityje.

Suteiktas visuomenės didžiausias pasitikėjimas rinkimuose Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų partijai leidžia manyti, jog, didžioji rinkėjų dalis patenkinta šios partijos politika deklaruojama rinkiminėje aplinkos apsaugos programoje. Taigi šių nuostatų dominavimas Vyriausybės aplinkos apsaugos veiklos programoje atitinka visuomenės lūkesčius dėl 2008-2012 metų suformuluotų aplinkosaugos tikslų.

3.3. Vyriausybės veiklos programos aplinkosauginių nuostatų įgyvendinimas

Patvirtinus Seime, LR Vyriausybės veiklos programoje pateiktas aplinkos politikos strategines nuostatas, turi būti numatomos joms įgyvendinimo priemonės, kurios 2009 m. vasario 25 d. Vyriausybės nutarimu Nr. 189 buvo patvirtintos. Rengiant įgyvendinimo priemonių nutarimą dalyvavo Aplinkos ministerija. Šiuo nutarimu Aplinkos ministerijai ir kitoms Vyriausybės įstaigoms buvo pavesta užtikrinti penkioliktosios Vyriausybės programos ir jos įgyvendinimo priemonių vykdymą, bei užtikrinti ankstesnių LR Vyriausybės nutarimais patvirtintų programų ir jų priemonių vykdymą, kurios neprieštarauja dabartiniai programai [27].

Vyriausybės nutarime dėl įgyvendinimo priemonių visoms aplinkos politikos nuostatomis pateikiamos konkrečios įgyvendinimo priemonės, už jas atsakingi vykdytojai bei įgyvendinimo data [27].

Dėl oro taršos mažinimo bei klimato kaitos stabdymo priemonių įgyvendinimo atsakingos nurodomos Aplinkos, Energetikos, Susisiekimo, Ūkio, Sveikatos apsaugos, Švietimo

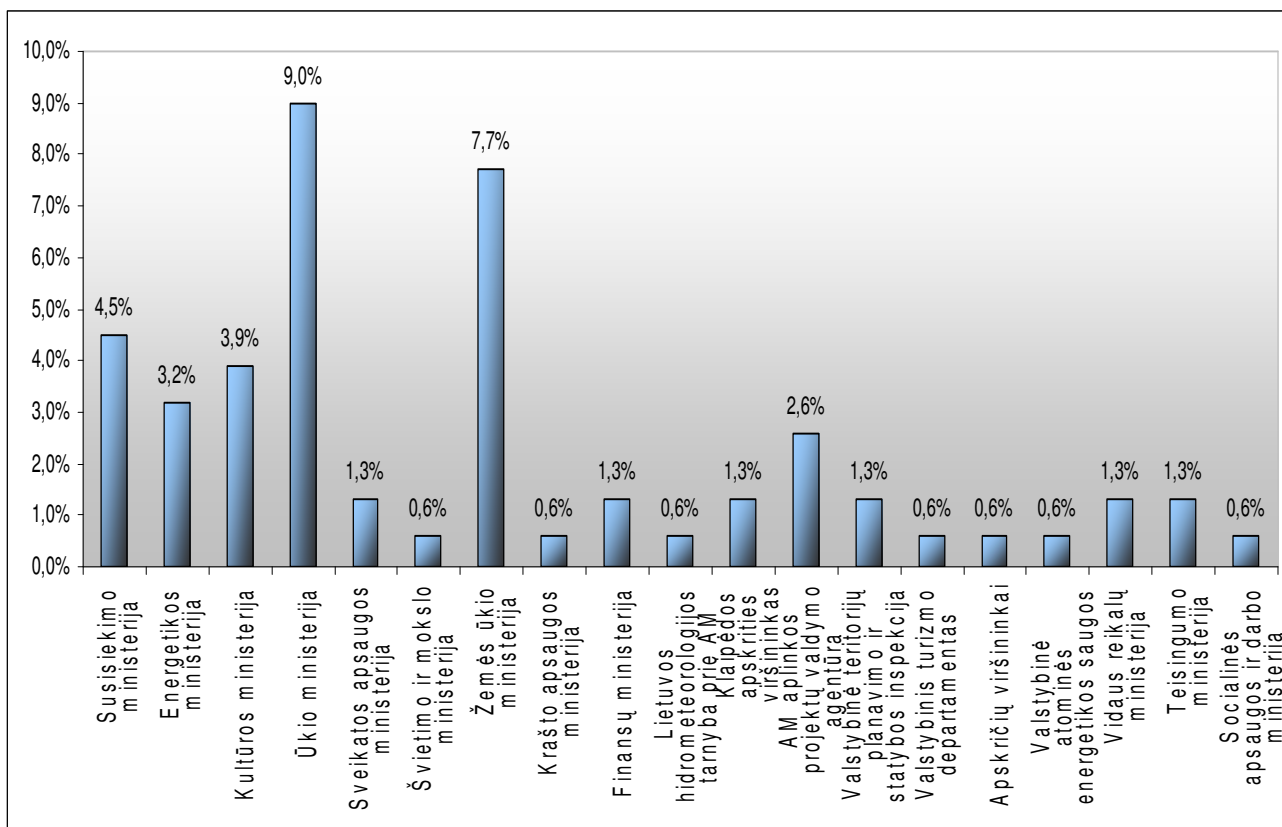
ir mokslo ministerijos, Lietuvos geologijos tarnyba prie AM, Lietuvos hidrometeorologijos tarnyba prie AM. Dėl vandens kokybės užtikrinimo ir nuotekų mažinimo priemonių įgyvendinimo atsakingos yra Aplinkos, Ūkio, Krašto apsaugos ir Žemės ūkio ministerijos, Klaipėdos apskrities viršininkas, Lietuvos geologijos tarnyba prie AM, AM Aplinkos projektų valdymo agentūra. Biologinės įvairovės palaikymu ir apsaugos užtikrinimo priemonių įgyvendinimu rūpinasi Aplinkos, Žemės ūkio, Susisiekimo ministerijos bei Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba. Dėl kraštovaizdžio, kultūros ir ekologiškai jautrių teritorijų apsaugos nuostatų įgyvendinimo atsakingos Aplinkos, Kultūros, Žemės ūkio, Susisiekimo, Kultūros, Ūkio ministerijos, Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba, Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija, Lietuvos geologijos tarnyba prie AM, Klaipėdos apskrities viršininkas, Valstybinis turizmo departamentas. Miškų ir žemėnaudos struktūrų optimizavimo priemonių įgyvendinimu rūpinasi Aplinkos, Žemės ūkio, Ūkio, Finansų ministerijos, apskričių viršininkai, Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba. Dėl atliekų tvarkymo ir apsaugos nuo fizinės taršos nuostatų priemonių įgyvendinimą vykdančios institucijos nurodomos šios; Ūkio, Aplinkos, Susisiekimo, Žemės ūkio, Energetikos, Sveikatos ministerijos, AM Aplinkos projektų valdymo agentūra, Lietuvos geologijos tarnyba prie AM bei Valstybinė atominės energetikos saugos inspekcija [27].

Aplinkosaugos šalies ūkyje priemonių įgyvendinimą vykdančios institucijos yra Aplinkos, Energetikos, Ūkio bei Žemės ūkio ministerijos. Darnios plėtros ir teritorijų vystymosi įgyvendinimo priemonės vykdo Aplinkos, Kultūros, Vidaus reikalų, Ūkio, Susisiekimo, Energetikos ministerijos, Lietuvos geologijos tarnyba prie AM ir Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija. Dėl viešųjų privačiųjų interesų įgyvendinimo priemonių užtikrinimo vykdymo priskiriamos Aplinkos, Teisingumo, Socialinės apsaugos ir darbo, Ūkio ir Finansų ministerijos, Lietuvos geologijos tarnyba prie AM [27].

Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarime dėl penkioliktosios Vyriausybės programos įgyvendinimo priemonių pateikiamos 155 priemonės, kurios turėtų garantuoti sėkmingą aplinkos apsaugos programos įgyvendinimą Lietuvoje. Nutarime nurodomos už kiekvienos priemonės įgyvendinimą atsakingos institucijos, taigi pateikiami 22 atsakingi vykdytojai. Tarp kurių paminėtos visos ministerijos, išskyrus Užsienio reikalų ministeriją, Lietuvos geologijos tarnyba prie AM, Valstybės saugomų teritorijų tarnyba, AM aplinkos projektų valdymo agentūra ir dar kelios valstybinės institucijos. Kai kurioms priemonėms įgyvendinti paskiriama po du, penkis ar daugiau atsakingų vykdytojų, tačiau kiekvienos institucijos indėlis aplinkos politikos programos įgyvendinime yra skirtingas [27].

Didžiausias indėlis už Vyriausybės programos „Aplinkos politika“ įgyvendinimą šiuo nutarimu atitenka Aplinkos ministerijai. Kuriai įvykdyti priskiriama 87,7 proc. įgyvendinimo

priemonių. 12,3 proc. įgyvendinimo priemonių priskirta Valstybinei saugomų teritorijų tarnybai, kuri bendradarbiaudama su AM skatins greitesnį vykdymą tarptautinių išipareigojimų, siekdama sustabdyti biologinės įvairovės nykimą. Taip pat yra atsakinga už daugelį dokumente paminėtų įgyvendinimo priemonių vykdymą dėl saugomų teritorijų tinklo tobulinimo ir kitų priemonių.

6 pav. Institucijų indėlis Vyriausybės programos įgyvendinimo priemonių vykdyme

Dėl 9,7 proc. priemonių vykdymo atsakinga Lietuvos geologijos tarnyba prie AM, kuri įgyvendina priemones susijusias su vandens kokybės užtikrinimu, nuotekų mažinimu. Kitų nutarime paminėtų institucijų indėlis priemonių įgyvendinime pateikiamas 6 pav.

4. ĮSTATYMŲ LEIDYBOS PROCESAS SEIME

4.1. Tautos atstovybės – Seimo, konstitucinė samprata

Valdžios pasidalijimo principas išvelgiamas Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 straipsnyje, kuriame teigiama, jog valstybės valdžią Lietuvoje vykdo Seimas, Respublikos Prezidentas ir Vyriausybė, Teismas. Straipsnyje taip pat nurodoma, jog šios valdžios įstaigos tarnauja žmonėms. Valdžios pasidalijimo principas lemia valstybės valdžios organizavimo bei funkcionavimo pagrindus. Organizacinis valstybės modelis remiantis Konstitucija apibrėžiamas kaip įstatymų leidžiamosios, vykdomosios ir teisminės valdžios institucijų galios bei kompetencijų pasiskirstymu. Įstatymų leidžiamoji institucija – Seimas, kurios didelės galios yra atsvara vykdomosios valdžios įgaliojimams. Pusiau prezidentiniame valstybės organizaciniame modelyje esančiam galių pasiskirstyme Prezidentas daugumą savo funkcijų gali atlikti derindamas veiksmus su Seimu ir gavęs jo pritarimą. Seimas gali iškelti nepasitikėjimo votumą Ministrui Pirmininkui ar Vyriausybei ir net paskelbti pirmalaikius Prezidento rinkimus [2;12].

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 4 straipsnio nuostata įtvirtina, jog Tauta aukščiausią suverenią galią vykdo tiesiogiai ar per demokratiškai išrinktus savo atstovus. Pagal Konstitucijos nuostatas Seimą sudaro Tautos atstovai – Seimo nariai, kurie privalo vadovautis rinkėjams duotais pažadais. Taigi, Seimo nariai, Tautos jiems patikėtais mandatais, įpareigoti tinkamai atlikti savo konstitucinę priedermę, atstovaujant visai Tautai, veikiant tik jos ir Lietuvos valstybės interesais, o ne savo ar kitų asmenų privačiai naudai gauti. Seimo nario teisės yra įstatymų leidybos iniciatyvos teisė, taip pat turi teisę teikti paklausimą Ministrui Pirmininkui, ministrams, vadovams valstybės institucijų, kurias sudaro arba išrenka Seimas. Tačiau svarbiausia Seimo funkcija per kurią reiškiasi valstybės suverenitetas yra įstatymų leidyba, kuri įtvirtinta Konstitucijos 67 straipsnio 2 dalyje [2].

Taigi Seimo, kaip Tautos atstovybės, konstitucinė prigimtis lemia jai ypatingą vaidmenį valstybės valdžios institucijų sistemoje. Įgyvendindamas savo konstitucinius įgaliojimus, Seimas vykdo demokratinės teisinės valstybės parlamento funkcijas: leidžia įstatymus, tvirtina valstybės biudžetą ir prižiūri kaip jis vykdomas, vykdo vykdomosios valdžios ir kitų valstybės institucijų parlamentinę kontrolę, steigia valstybės institucijas, skiria ir atleidžia jų vadovus ir kt. [2].

4.2. Įstatymų leidyba

Svarbiausia Parlamento veiklos kryptis Lietuvoje – įstatymų leidyba. Konstitucinio Teismo 1993 m. lapkričio 8 dienos nutarime teigiama, jog „Įstatymų leidybos procesas – tai

visuma juridiskai reikšmingų veiksmų, būtinų, kad būtų priimtas įstatymas, ir atliekamų tam tikra griežta logine ir laiko seka. Visuotinai pripažintos yra šios pagrindinės įstatymų leidybos proceso stadijos: įstatymų leidybos iniciatyvos teisės realizavimas, įstatymo projekto svarstymas, projekto priėmimas, priimto įstatymo promulgavimas ir įsigaliojimas“ [3].

Konstitucijoje yra įtvirtintos pagrindinės teisinio reguliavimo nuostatos, kurios sudaro įstatymų leidybos pagrindą. Konstitucinėje teisės sistemoje įstatymas turi atitikti aukščiausiąją teisę – Konstituciją, kurią galima priskirti įstatymų teisiškumo matui. Taigi Seimas, jam suteikta galia leisti įstatymus, tai turi daryti nepažeidžiant Konstitucijos principų bei normų [2].

Politinės partijos patekusios į Seimą turi galimybę savos idėjas performuluoti į teisinės normas, kurios turėtų realų poveikį. Tokia idėjų performulavimo procedūra į teisinę sistemą vadinama teisėkūra, tai platesniu požiūriu procesas nuo teisinio sumanymo, idėjos suformulavimo iki teisinės normos priėmimo ir paskelbimo. Lietuvoje teisėkūros funkcija viena iš svarbiausių valstybės veiklos kryptių, kadangi viskas joje daroma remiantis teisės normomis.

Remiantis valstybės aktyvumu išskiriama keletas teisėkūros būdų: originalioji kūryba, sankcionavimas, ratifikavimas. Atsižvelgiant į šiuos, teisės normų kūrimo būdus, teisėkūra skirstoma į rūšis. Parlamento, kaip ir kitų kompetentingų valstybės institucijų bei tautos referendumo, kūrybinė veikla, kurios eigoje sukuriamos naujos teisės normos, vadinama originalioji teisėkūra. Įstatymų leidyba yra daugiapakopis, sudėtingas procesas, jame turi būti numatomi socialiniai priimamų įstatymų veikimo padariniai. Įstatymų leidyba prasideda parengus pirminį norminio teisės akto projektą bei jį užregistravus. Vėliau vyksta projekto svarstymas pagal atitinkamas procedūras [7].

Lietuvos Respublikos Seimo Statuto 135 straipsnio nuostatos reglamentuoja teikiamo registruoti projekto reikalavimus. Jame nurodoma kokie projektai institucijų bei asmenų, turinčių įstatymų leidybos iniciatyvos teisę, turi būti teikiami Seimui svarstyti. Projektai atitinkantys reikalavimus yra registruojami. Seimo Statuto 136 straipsnio 5 nuostata reglamentuoja, jog registruotas projektas kartu su aiškinamuoju raštu atitinkamų departamentų bei Vyriausybės išvadamis Seimo nariams išdalijami likus ne mažiau vienai darbo dienai iki projekto pateikimo Seimo posėdyje. Statute taip pat numatoma, jog posėdyje projektus pateikia jų iniciatorius arba jo atstovas. Posėdžio pirmininkui supažindinus su Seimo kanceliarijos Teisės departamento taip pat su kitomis išvadamis jei jos gautos, teikiamas pasiūlymas balsuoti. Statuto 143 straipsnio nuostatos reglamentuoja, jog Seimas gali priimti vieną iš šių sprendimų: pradėti projekto svarstymą arba jį atmesti nurodant motyvus. Sprendimas pritarti įstatymo projekto pateikimui svarstyti posėdžio metu priimamas balsavusiųjų dauguma. Po nutarimo pradėti projekto svarstymo procedūrai Seimas tame pačiame posėdyje paskiria preliminarią svarstymo datą, pagrindinį bei papildomus komitetus projektui nagrinėti arba tobulinti [13].

Prieš projektui patenkant svarstyti į Seimą, atliekama daug procesinių veiksmų. Tikrinamos sąvokos bei teiginiai, ar jie vieni kitiems neprieštarauja, atliekamos kriminogeninės, ekonominės ir kitokios ekspertizės. Projektas vėliau derinamas su atitinkamomis institucijomis, politinėmis partijomis, svarstomas komitetuose ir t.t. [7].

Seimo posėdyje, projekto svarstymo metu, kuris pagal Statutą turi vykti ne anksčiau kaip po savaitės ir ne vėliau kaip iki sesijos pabaigos, pagrindinis įstatymo projektą nagrinėjantis komitetas pateikia savo išvadas apie rezultatus svarstant pagrindiniame komitete. Jeigu komitetas siūlo projektą gražinti iniciatoriams arba jį atmesti Seimas gali tam nepritari ir paskirti kitą pagrindinį komitetą. Tokiu atveju Statutas numato priimti Seimo protokolinį nutarimą, kuriame būtų pateikiamos pagrindinės nuostatos, kas turėtų būti taisoma projekte. Šį nutarimą turi pateikti Seimo narys, kuris teikia siūlymą perduoti kitam pagrindiniam komitetui projektą tobulinti [13].

Svarstymo metu Seime gali būti pateikiami papildomi projekto straipsniai, kurie svarstomi ir priimami tokia pat tvarka kaip visos pataisos ar papildymai dėl įstatymo projekto. Už kiekvieną Seimo narių pasiūlytą projekto pataisą balsuojama atskirai. Balsavimo metu jie gali būti priimti, atmesti arba siunčiami toliau tobulinti [13].

Po įstatymo projekto svarstymo Seimo posėdyje ir jam pritarus seka įstatymo priėmimo procesas. Seimo Statuto 155 straipsnio 4 nuostata teigiama, jog „Priėmimo metu svarstomos tik tos pataisos, papildymai bei išbraukimai, kuriuos, posėdžio metu posėdžio pirmininkui paskelbus, paremia ne mažiau 1/5 Seimo narių. Visas siūlomas pataisas, papildymus bei išbraukimus dėl įstatymo projekto įstatymo leidybos iniciatyvos teisę turintys asmenys turi įteikti Posėdžio sekretariatui ne vėliau kaip prieš 24 valandas iki posėdžio, darbotvarkėje numatyto pradėti įstatymo priėmimo procedūrą, laiko.“ Priėmimo metu siūlymai atmesti nepriimami, o atmestu laikomas tada, kai negaunama reikiamo balsų skaičiaus. Balsavimo metu dėl projekto priėmimo balsuojama dėl viso įstatymo projekto, apsvarsčius visus įstatymo projekto straipsnius [13]. Konstitucijos 69 straipsnyje reglamentuojama, jog įstatymai laikomi priimtais, kai už juos balsuoja dauguma Seimo narių, kurie dalyvauja posėdyje [2].

Konstitucijos 7 straipsnio nuostata teigiama, jog galioja įstatymai tuo atveju jei jie yra paskelbti [2]. Įstatymų pasirašymas ir paskelbimas yra paskutinė teisėkūros stadija, kurios metu Seime priimti įstatymo projektai siunčiami Lietuvos Respublikos Prezidentui pasirašyti ir paskelbti. Konstitucijoje nurodoma, jog Prezidentas įstatymo projektą ne vėliau kaip per dešimt dienų turi pasirašyti ir oficialiai paskelbti arba pasinaudojus veto teise, gražinti priimtą įstatymą Seimui pakartotiniam svarstymui. Jei įstatymo projektas yra pasirašomas Prezidento, jis skelbiamas „Valstybės žiniuose“. Nuo šio momento įstatymo projektas tampa „realia socialinius santykius normuojančia jėga“. Jei visuomenė jo nepriima ir daugeliu atvejų nevykdo vėl

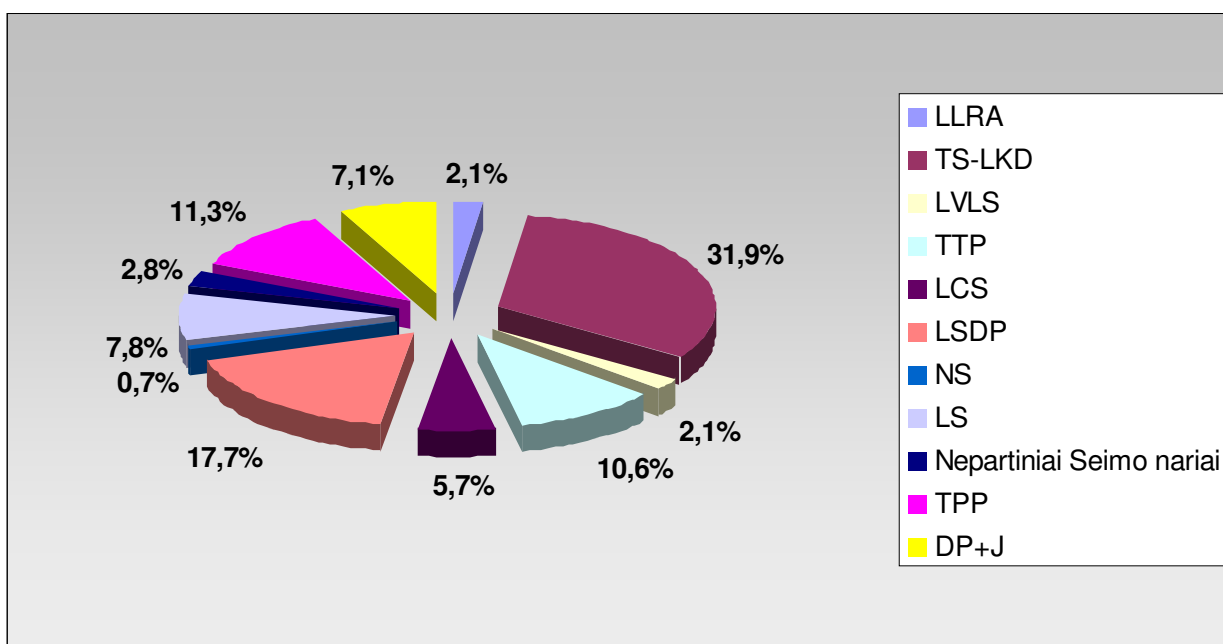
formuojamos naujos teisinės idėjos, kurios tampa teisės normomis, taip teisėkūra išlieka atvira sistema [7].

4.3. Seimo 2008-2012 metų kadencijos sudėtis

Į Lietuvos Respublikos Seimą po 2008 metų rinkimų, iš dalyvavusių šešiolikos politinių partijų pateko dešimties partijų atstovai. Lietuvos parlamentas - vienintelė institucija, turinti įgaliojimus įstatymams leisti. Seimą sudaro 141 narys, išrinktas ketveriems metams.

2008 – 2012 m. Seimo daugumą sudaro Tėvynės sąjungos – Lietuvos krikščionių demokratų partija. Rinkimuose buvo išrinkti 45 atstovai, tai sudaro apie 32 proc. Seimo narių. Kitos trys partijos, kurias taip pat galima priskirti prie daugumos yra Lietuvos socialdemokratų partija surinkusi 25 mandatus, Tautos prisikėlimo partija bei partija „Tvarka ir teisingumas“, kurių viena turi 16, kita 15 atstovų Seime. Partijos sulaukusios mažesnio rinkėjų palaikymo – Darbo partija ir Jaunimo koalicija surinkusi 10 mandatų, Lietuvos Respublikos liberalų sąjūdis surinkęs 11 mandatų, bei Liberalų ir centro sąjunga surinkusi 8 mandatus Seime. Taigi šias tris partijas galima priskirti prie turinčių mažesnę įtaką Seime.

Likusios partijos patekusios į Seimą priskiriamos prie turinčių mažiausią įtaką. Naujoji sąjunga (socialliberalai) daugiamandatėje apygardoje surinko 3,64 proc. rinkėjų balsų ir laimėjusi vieną mandatą. Lietuvos valstiečių liaudininkų sąjunga ir Lietuvos lenkų rinkimų akcija laimėjo po 3 mandatus. Tai partijos turinčios mažiausią įtaką šios kadencijos Seime.

7 pav. 2008 – 2012 m. Seimo sudėtis

Lyginant politinių partijų rinkiminėse programose siūlomą aplinkos apsaugos politiką ir rinkėjų balsavimų rezultatus, matoma, jog visos trys partijos labiausia suinteresuotos aplinkosauga pateko į Seimą. Nors Lietuvos valstiečių liaudininkų sąjunga turi tik 3 atstovus Seime, tuo tarpu Tėvynės sąjungos – Lietuvos krikščionių demokratų bei Lietuvos socialdemokratų partijos sudaro beveik pusę Seimo narių.

4.4. Partijų deklaruotų aplinkosauginių nuostatų atitikimas balsuojant Seime

Politinių partijų nariai patekę į Seimą 2008 metų rinkimuose, Lietuvos Respublikos Konstitucijos jiems suteikta galia, bei kompetencija atstovauti visuomenei ketverius metus. Po įpareigojimo priimti priesaiką, tampa visateisiais Seimo nariais, turinčiais visus įgaliojimus. Tai įstatymų leidžiamoji valdžios institucija formuojanti valstybės aplinkos apsaugos politiką, turinti įgaliojimus kontroliuojant bei prižiūrint vykdomąją valdžią, kuriant valdžios institucijas, svarbiausios Seimo funkcijos - svarstyti, priimti ir leisti įstatymus.

Į Seimą patekę partijų atstovai turi galimybę išreikšti savo politines nuostatas priimant sprendimus. Taigi partijų programose deklaruojamos aplinkosaugos nuostatos viename aukščiausių politiniame lygmenyje – Seime priimant konkrečius sprendimus turėtų tapti kūnu. Tik ar priimant sprendimus vadovaujamosi partijų ideologinėmis vertybėmis ar sprendimai priimami kaip išeiņa? Ar priėmę parlamentinę priesaiką Seime, partijų atstovai nepamiršta pažadų rinkėjams?

Šiame skyriuje pateikiama partijų balsavimo rezultatai balsuojant dėl aplinkosauginių įstatymų projektų, nuo 2008 m. lapkričio 17 dienos iki 2010 m. gruodžio 9 dienos, per šį laikotarpį įvyko 284 posėdžiai. Nagrinėjamas laikotarpis apima 5 eilines sesijas ir 3 neeilines sesijas Seime, tai sudaro šiek tiek daugiau nei pusę dabartinio Seimo kadencijos. Šioje dalyje pateikiami nagrinėtu laikotarpiu pateikti, svarstyti bei priimti 21 įstatymų projektai, bei 3 įstatymų projektai pateikti Seimo narių, kurie taip ir liko svarstymo stadijoje.

Iš visų darbe pateiktų įstatymo projektų dauguma yra siūlomų Aplinkos ministerijos, kuri pateikė 20 projektų, jie visi buvo priimti. Aplinkos apsaugos komitetas pateikė 2 įstatymų projektus, kurie buvo svarstomi Seime, vienas iš jų priimtas. Seimo narių pristatyti įstatymų projektai darbe pateikiami trys. Jie visi nagrinėjamu laikotarpiu nebuvo priimti. Atsižvelgiant į tai, kokie pateikiami projektai, galima manyti, jog labiausia juos domina atliekų tvarkymas, saugomo teritorijos bei genetiškai modifikuoti organizmai. Taip pat pateikiami 2 įstatymų projektai pateikti Užsienio reikalų ministerijos ir Finansų ministerijos, kurie buvo priimti.

4.4.1. Įstatymų projektai skatinantys visuomenės informavimą

2008 m. tuometinis laikinasis Aplinkos ministras A. Paulauskas pateikė įstatymo projektą „Dėl Konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais protokolo dėl išleidžiamų ir perduodamų teršalų registrų ratifikavimo“ [28].

Protokolas įpareigoja šalis steigti ir tvarkyti nacionalinį išleidžiamų ir perduodamų teršalų registrą, kuris remsis metinėmis ūkinės veiklos vykdytojų ataskaitomis, o valstybė užtikrins, kad ta informacija būtų viešai prieinama. Taip siekiama didinti visuomenės galimybes susipažinti su informacija apie išleidžiamus ir perduodamus teršalus. Taigi suformulavus registrą, kiekvienas suinteresuotas asmuo turės galimybę sužinoti kokiais teršalais ir kiek aplinką teršia kiekvienas ūkinis subjektas [29].

Bendru Seimo sutikimu buvo pritarta svarstyti pateiktam konvencijos protokolo projektui, kuris buvo ratifikuotas gruodžio 16 d.

1 lentelė. Partijų balsų pasiskirstymai priimant įstatymo projektą

Partijos pavadinimas	Už	Prieš	Susilaiko
TSLKD	28		2
LSDP	10	1	
TPP	14		
TTP	11		
DP+J	5		1
LS	6		
LCS	1		
LVLS	3		
NS			
LLRA	1		1

2010 m. rugsėjo 21 dieną aplinkos viceministras pateikė įstatymo „Dėl 1991 m. Konvencijos dėl poveikio aplinkai vertinimo tarpvalstybiniame kontekste pirmojo ir antrojo pakeitimų ir 1991 m. Konvencijos dėl poveikio aplinkai vertinimo tarpvalstybiniame kontekste Strateginio aplinkos vertinimo protokolo ratifikavimo“ projekto. Kuriuo siekiama prisidėti prie aplinkos apsaugos ir visuomenės sveikatos apsaugos gerinimo už ES ribų, taip pat didinti su aplinka susijusių priimamų sprendimų skaidrumą bei didinti galimybes visuomenei dalyvauti su aplinka susijusių sprendimų priėmimo procese. Projekto pakeitimai suteiktų šalims galimybę efektyviau dalyvauti planuojamos ūkinės veiklos tarpvalstybinio poveikio aplinkai vertinimo procese [45].

2 lentelė. Partijų balsų pasiskirstymai priimant įstatymo projektą

Partijos pavadinimas	Už	Prieš	Susilaiko
TSLKD	33		
LSDP	7		
TPP	8		
TTP	9		1
DP+J	2		1
LS	6		
LCS	5		
LVLS	3		
NS	-	-	-
LLRA	1		

Vienintelis socialdemokratų partijos narys svarstant pirmą įstatymo projektą balsavo prieš konvencijos ratifikavimą, nors rinkiminėje programoje tarp aplinkosauginių nuostatų yra visuomenės ekologinės sąmonės vystymas. Tuo tarpu kiti šios partijos nariai dalyvavę balsavime pasisakė - už. Vyriausybės programoje visuomenės ekologiniam sąmonės vystymui taip pat skiriamas didelis dėmesys, taigi šis pažadas beveik bendru sutarimu buvo įgyvendintas.

4.4.2. Vandens apsaugos įstatymų projektai

2008 m. lapkričio 27 dieną Susisieikimo ministerija Seimui pateikė įstatymo projektą „Dėl 1993 m. Toremolinoso protokolo dėl 1977 m. tarptautinės Toremolinoso konvencijos dėl žvejybos laivų saugos ratifikavimo“. [46] Projekto tikslas yra užtikrinti žvejybos laivų saugą, jų įgulos sveikatos ir gyvybės bei įrenginių apsaugą tarptautiniu mastu. Įsigalioję šio protokolo reikalavimai prisidės prie Baltijos jūros aplinkos ir gyvųjų išteklių išsaugojimo [47].

3 lentelė. Partijų balsų pasiskirstymai priimant įstatymo projektą

Partijos pavadinimas	Už	Prieš	Susilaiko
TSLKD	36		
LSDP	18		
TPP	14		
TTP	9	1	
DP+J	4		
LS	7		
LCS	1	1	3
LVLS	3		
NS	-	-	-
LLRA	1		1

2010 m. balandžio 20 dieną aplinkos ministras pateikė projektą dėl Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymo 39¹ straipsnio pakeitimo ir dėl Administracinių teisės pažeidimų kodekso 56 straipsnio pakeitimo. Straipsnių pakeitimų tikslas, kad aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnas galėtų pradėti tyrimą dėl jūros aplinkos teršimo iš laivo ne tik tada kai yra gautas prašymas iš užsienio valstybių, bet ir tada kai pats įtaria galimą jūros aplinkos taršą [48].

4 lentelė. Partijų balsų pasiskirstymai priimant įstatymo projektą

Partijos pavadinimas	Už	Prieš	Susilaiko
TSLKD	27		
LSDP	20		
TPP	7		
TTP	9		
DP+J	4		
LS	7		
LCS	3		
LVLS	3		
NS	-	-	-
LLRA	-	-	-

2010 m. rugsėjo 16 dieną Aplinkos ministerija pristatė projektą dėl Jūros aplinkos apsaugos įstatymo pakeitimo projektą. Kurio tikslas buvo perkelti Europos Tarybos 2008/56/EB nuostatas Bendrijos veiksmų jūros apsaugos, politikos srityje pagrindus. Buvo siekiama patikslinti galiojančius aplinkos apsaugos reikalavimus atsižvelgiant į ES tarptautinius reikalavimus. Projekte siūloma pakeisti nuostatas dėl taršos iš laivų prevencijos reikalavimų bei jų įgyvendinimo tvarkos, taip pat siūlomas įtvirtinimas prevencijos nuostatos dėl taršos iš įrenginių. Buvo siūloma atsisakyti kai kurių nuostatų, kurios jau buvo įtvirtintos kituose teisės aktuose. Siūlomam projektui svarstyti visi esantys posėdyje Seimo nariai pritarė. 2010 gruodžio 7 dieną buvo priimtas šis projektas, kuris labiau sustiprina jūros aplinkos apsaugą nuo galimo neigiamo poveikio [49].

5 lentelė. Partijų balsų pasiskirstymai priimant įstatymo projektą

Partijos pavadinimas	Už	Prieš	Susilaiko
TSLKD	32		
LSDP	9		
TPP	6		
TTP	7		
DP+J	6		1
LS	6		
LCS	3		
LVLS	3		
NS	1		
LLRA	1		

Baltijos jūros apsauga minima vos keliose programose, nors tai labiausia užteršta jūra pasaulyje. Galima manyti, jog Lietuvos partijoms tai kelia mažai susirūpinimo. Priimti įstatymų projektai turėtų prisidėti prie Baltijos jūros apsaugos ir galbūt iš dalies kompensuos jau esamą tarpvalstybinę darbotvarkę „Baltija 21“, kurią Lietuva vykdo pasyviai.

Iš balsavimo rezultatų (trečioje lentelėje) neaiški pozicija tik Liberalų ir centro sąjungos, kuri programoje jūros apsaugos nemini, tačiau žada užtikrinti geriamojo vandens kokybę bei nuotekų tvarkymo sistemų gerinimą. Tačiau nagrinėjamu laikotarpiu šios partijos atstovai Seime nepateikė nei vieno įstatymo projekto susijusio su vandens ar nuotekų tvarkymo kokybės gerinimu.

2009 m. lapkričio 12 dieną buvo pateiktas pasiūlymas dėl Vandens įstatymo 3, 4, 16, 22, 29, 31, 33 straipsnių ir priedo pateikimo ir papildymo bei Administracinių teisės pažeidimų kodekso kai kurių straipsnių pakeitimo, dėl baudų padidinimo nusižengus Vandens įstatymui. Projekto tikslas – tikslinti nevisai tiksliai perkeltas sąvokas ir nuostatas iš direktyvos nustatančios Bendrijos veiksmus vandens politikos srityje taip pat tiksliau reglamentuoti, kokiais principais remiantis padengiamos sąnaudos įgyvendinant vandensaugos tikslus ir teikiant vandens paslaugas ir t.t. [50].

6 lentelė. Partijų balsų pasiskirstymai priimant įstatymo projektą dėl Vandens įstatymo pakeitimo ir papildymo

Partijos pavadinimas	Už	Prieš	Susilaiko
TSLKD	35		
LSDP	12		
TPP	4		
TTP	10		1
DP+J	4		
LS	6		
LCS	1		1
LVLS	2		
NS	1		
LLRA	2		

7 lentelė. Partijų balsų pasiskirstymai priimant įstatymo projektą dėl baudų didinimo

Partijos pavadinimas	Už	Prieš	Susilaiko
TSLKD	33		
LSDP	12		
TPP	5		
TTP	11		
DP+J	5		
LS	6		
LCS	-	-	-
LVLS	2		
NS	1		
LLRA	2		

Vandens kokybės gerinimo tikslus į programas įtraukė mažiau nei pusė į Seimą patekusių partijų, tačiau Vyriausybės veiklos programoje buvo patvirtinta kaip viena iš svarbesnių problemų.

Nagrinėjamu laikotarpiu buvo pateikti dar keli įstatymo projektai susiję su vandens bei nuotekų valymo kokybės gerinimu. 2010 m. kovo mėnesį pateikė bendrą projektą Lietuvos valstiečių liaudininkų sąjungos nariai, šiuo projektu siekiama didesnės atsakomybės vandens tiekėjui parduodant ar kitaip perleidžiant geriamojo vandens tiekimo ir (arba) nuotekų tvarkymo infrastruktūros objektus.

4.4.3. Energijos taupymo įstatymų projektai

2008 gruodžio 4 dieną, aplinkos apsaugos komiteto pirmininkas (TSLKD) pateikė įstatymo projektą „Valstybės paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti bei daugiabučiams namams modernizuoti įstatymo 13 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo pripažinimo negaliojančiu“, kadangi naujosios Vyriausybės daugiabučių namų modernizavimui valstybės paramos teikimo forma ne atitinka praėjusios Vyriausybės siūlytai formai įstatymo projekte atsižvelgiant į sunkią finansinę padėtį [51].

Seimo dauguma buvo pritarta pateikto projekto svarstymui, tačiau po svarstymo projektas buvo atmetas. Svarstymo metu pasisakę atstovai iš Lietuvos socialdemokratų bei Darbo partijos buvo prieš siūlomą projektą, akcentuodami energijos taupymo svarbą bei mažėjančių mokesčių už šildymą renovuotuose namuose naudą gyventojams [52].

8 lentelė. Partijų balsų pasiskirstymai dėl siūlymo atmesti šį projektą

Partijos pavadinimas	Už	Prieš	Susilaiko
TSLKD	2	22	7
LSDP	13	1	1
TPP	10	2	
TTP	11		
DP+J	6		
LS		7	1
LCS	4		
LVLS	3		
NS	-	-	-
LLRA	-	-	-

Skaitant stenogramas matosi, jog įstatymų projektai susiję su daugiabučių modernizavimu vienas iš labiausiai svarstomų klausimų šios kadencijos Seime, daugelis partijų savo programose deklaravo energijos taupymą, kai kurie įvardijo, jog to sieks renovuojant senos statybos daugiabučius (LS). Tačiau ekonominė situacija, o gal politinis neveiknumas apsunkina problemos sprendimą.

2010 m. kovo 30 dieną buvo pateiktas įstatymo projektas dėl Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo, kuris inicijuotas Aplinkos apsaugos komiteto. Juo siekiama perkelti į nacionalinę teisę direktyvos nuostatas, kurios reglamentuoja skatinimą atsinaujinančių energetikos išteklių naudojimą. Siūlomas įstatymo projektas yra svarbus tausoiant iškastinius išteklius, stiprinant aplinkos apsaugą. Įstatymu yra apimamos trys svarbiausios sritys: šilumos sektorius, transportas bei elektros gamybos sektorius [53]

9 lentelė. Partijų balsų pasiskirstymai priimant įstatymo projektą

Partijos pavadinimas	Už	Prieš	Susilaiko
TSLKD	32		
LSDP	9		2
TPP	5		1
TTP	6		
DP+J	4		3
LS	2		
LCS	3		
LVLS	3		
NS	-	-	-
LLRA	2		

Tikslai dėl atsinaujinančių išteklių naudojimo nėra prioritetiniai nei Vyriausybės nei partijų programų bendrame kontekste, tačiau priimto įstatymo projektas yra svarbus žingsnis, kurį partijos palaikė. Atsinaujinančių energijos išteklių vartojimo skatinimą programose labiausia rėmė TSLKD, LSDP, LVLS.

4.4.4. Oro apsaugos įstatymų projektai

2009 m. kovo 26 d. Įstatymo projektas „Dėl 2006 m. Tarptautinio susitarimo dėl atogrąžų medienos ratifikavimo“. Šiuo Tarptautiniu susitarimu siekiama nustatyti tam tikrus kriterijus bendradarbiaujant atogrąžų medieną gaminančioms ir naudojančioms valstybėms. Lietuva importuoja labai mažą kiekį šios medienos, taigi ratifikavusi šią sutartį prisiimtų daugiau įsipareigojimų aplinkosaugine prasme dėl atogrąžų miškų atsodinimo. Pateiktas projektas buvo perduotas svarstymui [54].

Rugsėjo 24 dieną vykusiame šio projekto svarstyme Seimo narys J. Veselka (TTP) pasisakęs prieš, akcentuodamas, jog tai nėra Lietuvai aktualu. K. Ramelis (LVLS) taip pat pasisakė prieš, kadangi ratifikuodama Lietuva šį susitarimą įsipareigojotų finansiškai. Jo teigimu, mes turėtume rūpintis savo miškais [55].

Trys Seimo nariai svarstyme pasisakė už, tarp kurių gamtos mokslų dėstytoja D. Bekintienė (TSLKDP), kurios pagrindinis motyvas tai, jog atogrąžų miškai visos Žemės „plaučiai“.

10 lentelė. Partijų balsų pasiskirstymai priimant įstatymo projektą

Partijos pavadinimas	Už	Prieš	Susilaiko
TSLKD	31		1
LSDP	20		1
TPP	11		
TTP	8		1
DP+J	5		
LS	6		
LCS	2		
LVLS	1	1	
NS			1
LLRA	1		

Tarptautinis susitarimas buvo ratifikuotas beveik vienbalsiu, tai svarbus žingsnis atsižvelgiant į tai, jog visas pasaulis lenktyniauja su visuotiniu atšilimu. Šis susitarimas svarbus ir biologinės įvairovės apsaugai, kadangi miškai yra didžiausi žemėje biologinės įvairovės „rezervuarai“, taigi rūpindamiesi savo miškais turime nepamiršti ir „didžiųjų“ miškų, kurie vienija visą pasaulį.

2009 m. gegužės 5 dieną Aplinkos ministerija pateikė įstatymo projektą dėl klimato kaitos, kurio tikslas sureguliuoti visuomeninius santykius klimato kaitos valdymo srityje, numatyti priemones klimato kaitai valdyti, apibrėžti valstybinių institucijų kompetenciją. Projektu siekiama įgyvendinti Lietuvos įsipareigojimus JT bendrosios klimato kaitos konvencijai bei šios konvencijos lydimažiam Kioto protokolui, taip pat projektu įgyvendinamos kelios EB direktyvos dėl šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijų leidimų prekybos sistemos. Po įstatymo projekto pateikimo Seimo daugumo buvo nuspręsta pritarata svarstymui [56].

Aplinkos apsaugos komitetas apsvaustęs naują įstatymo projektą jam pritarė, tačiau pasiūlė projekto pakeitimą. Pirmą pakeisti pavadinimą, kad atitiktų įstatymo turinį bei patobulino pasiūlymą taip, kad lėšas gautas už apyvartinius taršos leidimus galima būtų panaudoti ne tik šiltnamio dujų efekto mažinimo priemonėms, bet ir kitoms aplinkosaugos priemonėms finansuoti ir kad specialios programos lėšų proporcijos būtų numatytos įstatyme, o ne poįstatyminiuose teisės aktuose. Taip pat pasiūlė priimti ilgai nedelsiant, kad Lietuva galėtų gauti lėšų parduodama nustatytosios normos vienetus, kurie numatyti Kioto protokole [57].

Tačiau ne visi sutiko su AAK pasiūlymu, taigi visi straipsniai buvo atsiimti. D. Budrys (TPP) pateikė pasiūlymą, kad nebūtų numatomi šiuo įstatymu klimato kaitos specialiosios programos lėšų procentiniai dydžiai panaudojimo kryptims. Pataisai buvo pritarata. Tačiau popietiniame posėdyje buvo pateiktas trečias įstatymo projekto pasiūlymas, nustatant įstatyme

lėšų panaudojimą, kad įstatymas būtų skaidresnis, nustatant kryptis pagal galiojančius prioritetus. Šiam projektui buvo pritarta [58].

2009 liepos 7 dieną buvo priimtas Klimato kaitos valdymo finansinių instrumentų įstatymas, kurio paskirtis nustatyti asmenims vykdančioms ūkinę veiklą, kurios metu į atmosferą patenka dujos sukeliančios šiltnamio efektą, teises pareigas bei atsakomybę. Įstatyme yra pateikiamas programos lėšų panaudojimas, daliai sričių nurodoma procentinė panaudojimo išraiška. 23 straipsniu nurodomas pasiūlymas Vyriausybei iki kada pateikti Seimui Nacionalinę klimato kaitos valdymo politikos strategiją [59].

11 lentelė. Partijų balsų pasiskirstymai priimant įstatymo projektą

Partijos pavadinimas	Už	Prieš	Susilaiko
TSLKD	37		
LSDP	14	1	
TPP	14		
TTP		5	
DP+J		5	1
LS	4		
LCS	5		
LVLS	3		
NS	-	-	-
LLRA	-	-	-

Priimtas projektas svarbus kovojant su klimato kaita, kuri minima beveik visose partijų programose. TTP balsavo prieš šį pasiūlymą, nors rinkiminėje programoje yra siūloma mažinti anglies monoksido išmetimą į atmosferą. DP+J taip pat balsavo prieš, nors savo rinkiminėje programoje nėra pateikusi pozicijos dėl klimato kaitos. Nei viena iš paminėtų partijų nagrinėjamu laikotarpiu nebuvo pateikusios įstatymo projektų susijusių su klimato kaitos mažinimu.

2009 m. spalio 15 dieną Aplinkos ministerija pateikė Seimui įstatymo pakeitimo projektą, dėl Aplinkos oro apsaugos įstatymo 2, 4, 5, 7, 9, 10, 11, 18, 19, 21 ir 22 straipsnių pakeitimo, siekiant aiškesnio reglamentavimo dėl Aplinkos oro kokybės valdymo programos, jos įgyvendinimo priemonių planų rengimo, tvirtinimo bei įgyvendinimo. Rengiant šį projektą buvo atsižvelgiama į 2008 m. direktyvą dėl aplinkos oro kokybės ir švaresnio oro Europoje. Taip pat projekte numatoma savivaldybėms papildoma pareiga parengti aplinkos oro kokybės valdymo programą bei jos įgyvendinimo priemonių planą ir taryboje patvirtinti [60].

Svarstymo metu E. Pupinis (TSLKD) pasisakė prieš šį įstatymo pakeitimo projektą, jo teigimu šiuo projektu Aplinkos ministerija siekia atsakomybę užkrauti savivaldybei. O Seimo narė V.M. Čirgiejienė (TSLKD) abejojo savivaldybių kompetencija šiai pareigai atlikti [60]. Tačiau visi TSLKD balsavime dalyvavę vieningai projektui pritarė.

12 lentelė. Partijų balsų pasiskirstymai priimant įstatymo projektą

Partijos pavadinimas	Už	Prieš	Susilaiko
TSLKD	39		
LSDP	7		5
TPP	6		7
TTP	8		1
DP+J	3		3
LS	6		
LCS	2		
LVLS	3		
NS	-	-	-
LLRA			2

Nors balsavimo metu nebuvo nė vieno balsavusio prieš šį projektą, beveik dvidešimt balsuojant susilaikė. Nagrinėjamu laikotarpiu pateiktas įstatymo projektas susijęs su aplinkos oro kokybės gerinimu buvo pateiktas Valstybės valdymo ir savivaldybių komiteto, kurio pirmininkas Tautos prisikėlimo partijos narys. Siūlytu projektu siekiama griežtinti kuro ir degalų naudojimą mažinant neigiamą poveikį žmogaus sveikatai ir aplinkai.

2010 kovo 16 dieną buvo pateiktas įstatymo projektas susijęs su apskričių viršininkų funkcijų naikinimu dėl Aplinkos oro apsaugos įstatymo 21 straipsnio pakeitimo. Minėtame įstatyme yra nurodyta pareiga taršos šaltinio naudotojui atsitikus avarijai. Siūlomu pakeitimu sumažės administracinės naštos, tačiau pateiktame projekte nenumatoma pramoninio vartotojo pranešimo tvarka įvykus avarijai susijusiai su dideliu teršalų patekimu į aplinką. Taigi keli LSDP nariai su tuo nesutiko, kadangi jų manymu taip yra bloginama piliečių teisė į informaciją. Balsavime po pateikimo nei vienas LSDP atstovas nepritarė šio projekto svarstymui, skirtingai nei TSLKD atstovais kurie vieningai pritarė svarstymui [61].

Balandžio 27 dieną, svarstymo metu A. Sysas (LSDP) buvo pateikęs pasiūlymą dėl šio projekto, kurį aplinkos apsaugos komitetas buvo atmetęs. Svarstymo stadijoje jis taip pat buvo atmestas [62].

13 lentelė. Partijų balsų pasiskirstymai priimant įstatymo projektą

Partijos pavadinimas	Už	Prieš	Susilaiko
TSLKD	34		2
LSDP	2	4	12
TPP	7		5
TTP	8		2
DP+J	2		3
LS	7		
LCS	5		
LVLS			3
NS	-	-	-
LLRA			2

4.4.5. Atliekų tvarkymo įstatymų projektai

2009 m. rugsėjo 24 dieną Seimo narė B. Vėsaitė (LSDP) pateikė įstatymo pakeitimo projektą dėl Pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo įstatymo 8 straipsnio pakeitimo, kuriuo siekiama, jog parduotuvėse būtų vykdomas plastmasinės taros supirkimas, kaip numato įstatymas. Šiuo projektu siekiama suaktyvinti antrinių žaliavų rinką, tuo pačiu sumažinti aplinkos taršą šiomis atliekomis. Posėdyje buvo dauguma pasisakusių už šio įstatymo pakeitimo projektą. Po balsavimo projektas buvo paliktas svarstymui [63].

14 lentelė. Partijų balsų pasiskirstymai dėl projekto svarstymo

Partijos pavadinimas	Už	Prieš	Susilaiko
TSLKD	10	7	7
LSDP	19	1	
TPP		2	8
TTP	5		
DP+J	6		2
LS	1	1	2
LCS		3	2
LVLS	1		2
NS	-	-	-
LLRA			1

Atliekų tvarkymo gerinimas yra labai aktualus, Vyriausybės veiklos programoje tarp penkių daugiausia dėmesio susilaukusių aplinkosauginių tikslų yra integruotas atliekų

tvarkymas. Daugumos partijų pozicija neaiški dėl šio projekto, labiausia palaikanti pasiūlymą buvo LSDP.

2009 m. lapkričio 12 dieną Aplinkos ministerija pateikė du įstatymų pakeitimų ir papildymų projektus. Pirmas projektas buvo dėl Atliekų tvarkymo įstatymo 2, 4, 25, 27, 28, 30, 31, 34, 35 straipsnių pakeitimo ir papildymo, antras projektas dėl Atliekų tvarkymo įstatymo 2, 34¹, 34², 34³, 34⁴, 34⁵ straipsnių pakeitimo ir papildymo. Projektais siekiama tikslesnio atliekų tvarkymo teisinio reglamentavimo, kad būtų kokybiškesnės komunalinių atliekų tvarkymo paslaugos, tuo pačiu efektyviau panaudoti gaminių pakuočių atliekų tvarkymo lėšas. Antruoju projektu siekiama kai kurių sąvokų patikslinimo, kadangi iš direktyvos buvo perkeltos ne visai tiksliai. Posėdyje po pristatymo kai kuriems Seimo nariams kilo neaiškumo, tačiau atsižvelgiant kokia yra padėtis Lietuvoje atliekų tvarkyme, pateiktų projektų svarstymams buvo pritarta [64].

Gruodžio 22 dieną priimant antrą projekto dalį dėl sąvokų patikslinimo buvo pasiūlyta pataisa V. Babiliaus (TPP), pataisos esmė yra daugiau lėšų skirti visuomenės švietimui. Kadangi dabar įstatymas numato finansuojamų priemonių ratą skirti savivaldybių darbuotojų, atliekų tvarkytojų, kontrolės pareigūnų švietimui, taip visuomenės švietimui skiriamos lėšos dar sumažės. Tačiau šiai pataisai nebuvo pritarta [65].

Šiai idėjai visiškai pritarė vos kelios partijos, kurių visi balsavime dalyvavę nariai pasisakė už, nors aplinkosauginis švietimas prieš rinkimus buvo plačiai akcentuojamas balsuojant jis nebuvo toks svarbus.

15 lentelė. Partijų balsų pasiskirstymai balsuojant už V. Babiliaus (TPP) pasiūlytą pataisą skirti daugiau lėšų visuomenės švietimui

Partijos pavadinimas	Už	Prieš	Susilaiko
TSLKD	22	3	10
LSDP	3	3	8
TPP	7		4
TTP	3		7
DP+J		5	2
LS	6		
LCS	3		
LVLS		3	
NS	-	-	-
LLRA			2

16 lentelė. Partijų balsų pasiskirstymai priimant pirminį įstatymo projektą

Partijos pavadinimas	Už	Prieš	Susilaiko
TSLKD	39		
LSDP	1	1	14
TPP	7		4
TTP	4		7
DP+J	4	1	1
LS	8		
LCS	3		
LVLS	2		
NS	-	-	-
LLRA			2

Buvo priimtas pirminis įstatymo pakeitimo ir papildymo projektas, kurį mažiausia palaikiusias trys partijos, iš kurių nei viena programose neakcentavo nei komunalinių atliekų tvarkymo gerinimo nei teisinės bazės tobulinimo, tačiau aplinkosauginis visuomenės švietimas buvo pateiktas kaip vienas programos tikslų. Iš susilaikiusių balsavime partijų vos keli teikė įstatymų projektus dėl atliekų tvarkymo gerinimo, tai anksčiau minėtų LSDP B. Vėsaitės ir TPP V. Babiliaus pasiūlymai.

2010 m. kovo 16 dieną buvo pateiktas projektas dėl Atliekų tvarkymo įstatymo 20 straipsnio pakeitimo ir 24 straipsnio pripažinimo netekusiu galios. Projektas buvo parengtas siekiant įgyvendinti apskričių reformą, panaikinant apskričių viršininkus jų funkcijas perduodant savivaldybėms. Pateikimo metu E. Pupinis (TSLKD) pritarė pateiktam įstatymo projektui, jo nuomone atliekų tvarkymo funkcijos nenukentės panaikinus šią grandį. B. Pauža (LSDP) pasisakė prieš, kadangi jo manymu prieš atiduodant savivaldybėms papildomą funkciją, reikia išsiaiškinti kas tą funkciją vykdys ir kiek papildomai tam reikės pinigų [66].

Po balsavimo daugumos buvo pritarta šį projektą svarstyti, TSLKD vieningai pasisakė už, o LSDP dauguma susilaikė, tik keli balsavo prieš.

Balandžio 27 dieną aplinkos apsaugos komitetas apsvarstęs pateiktą projektą jam pritarė, kadangi priėmus optimizuotąsi atliekų tvarkyme dalyvaujančių institucijų funkcijos [67].

17 lentelė. Partijų balsų pasiskirstymai priimant įstatymo projektą

Partijos pavadinimas	Už	Prieš	Susilaiko
TSLKD	38		
LSDP	16		
TPP	10		2
TTP	10		1
DP+J	6		1
LS	8		
LCS	4		
LVLS	3		
NS	1		
LLRA	2		

4.4.6. Lietuvos miškų įstatymų projektai

2009 m. balandžio 9 d. aplinkos ministras pateikė Seimui svarstyti įstatymo papildymo įstatymo projektą dėl Miškų įstatymo 7 straipsnio. Projektu siekiama padidinti finansines įplaukas iš miškų urėdijų. Po ilgų diskusijų projektas perduotas svarstyti atitinkamiems komitetams [68].

Po savaitės Seime buvo svarstomas šis projektas. Aplinkos apsaugos komiteto buvo siūloma pritarti patobulintam šio įstatymo projektui dėl Miškų įstatymo 7 ir 18 straipsnių papildymo įstatymo projektui, kuris pritaria įvesti urėdijoms 5 proc. atskaitymą į valstybės biudžetą, tačiau dalį surinktų lėšų valstybė skirtų išlaidoms priešgaisrinei sistemai, gaisro padariniams likviduoti.

Nors posėdyje buvo pasisakyta prieš įstatymo projektą akcentuojant, jog taip pasunkinant urėdijų finansinę padėtį galima tikėtis daugiau bedarbių. Įstatymo papildymo projektui buvo pritarta svarstymui [69].

Balandžio 23 dieną K. Glaveckui (LS) pakeitus pataisą, kad būtų priimtas 5 proc. atskaitymas į valstybės biudžetą nuo nukirsto miško pajamų, o išlaidos gaisro gesinimui, priežiūrai nebūtų kompensuojamos. Šio Seimo nario pataisai buvo nepritarta [70].

18 lentelė. Partijų balsų pasiskirstymai dėl K. Glavecko įstatymo projekto

Partijos pavadinimas	Už	Prieš	Susilaiko
TSLKD	20	2	6
LSDP		7	7
TPP	3	1	3
TTP		3	1
DP+J			1
LS	5	1	
LCS	1		1
LVLS		1	1
NS	-	-	-
LLRA	-	-	-

Seimo nario R. Sinkevičiaus (LSDP) pataisa buvo priešinga, jis siūlė iš valstybės biudžeto finansuoti profilaktines priemones siekiant išsaugoti mišką. Nesurinkus reikiamo Seimo narių pritarimo, pataisa nebuvo svarstoma. Po ilgos diskusijos dėl planuojamų įplaukų į valstybės biudžetą akcentuojant miškų išsaugojimą, tačiau priešinantį tų įplaukų panaudojimui priešgaisriniai prevencijai balsavimas buvo atidėtas, vėliau atmestas [70].

Balandžio 28 dieną nenumatytame plenariniame posėdyje Miškų įstatymo 7 straipsnio papildymo įstatymas dėl miškų urėdijoms privalomų 5 proc. atsiskaitymo į valstybės biudžetą, buvo priimtas [71].

19 lentelė. Partijų balsų pasiskirstymai priimant įstatymo projektą

Partijos pavadinimas	Už	Prieš	Susilaiko
TSLKD	40		
LSDP		9	
TPP	11		5
TTP	-	-	-
DP+J	-	-	-
LS	8		1
LCS	2		3
LVLS			2
NS	-	-	-
LLRA	-	-	-

2010 spalio 19 dieną finansų ministrė I. Šimonytė pateikė projektą dėl Miškų įstatymo 7 straipsnio pakeitimo, kurį buvo parengusi aplinkos ministerija. Projekto tikslas buvo padidinti

miškų urėdijų mokamą atskaitymą į valstybės biudžetą nuo 5 proc. iki 10 proc. Lapkričio 25 dieną šis įstatymo projektas buvo priimtas [72].

20 lentelė. Partijų balsų pasiskirstymai priimant įstatymo projektą

Partijos pavadinimas	Už	Prieš	Susilaiko
TSLKD	43		
LSDP		17	
TPP	5	6	1
TTP	2	3	4
DP+J	1	4	4
LS	9		1
LCS	4		
LVLS		2	1
NS			1
LLRA			2

Lyginant visų partijų programose išskeltus tikslus, miškų išsaugojimas ir jų ploto didinimas yra prioritetinga sritis sulaukusi didžiausio politikų dėmesio, tačiau visiškai ištikima šiuo klausimu liko LSDP, kurios atstovas siūlė pataisą didesniai valdžios susirūpinimui dėl profilaktinių priemonių miškų apsaugai.

Straipsnyje „Galimybės ir grėsmės, kylančios Lietuvos žemės ir miškų ūkiui dėl klimato kaitos“ remiantis atliktais tyrimais rekomenduojama skirti daugiau dėmesio kovai su galimais miškų gaisrais dėl klimato kaitos [11].

4.4.7. Genetiškai modifikuotų organizmų įstatymų projektai

2009 m. gegužės 7 dieną R. A. Ručys (TTP) ir D. A. Baranauskas (TTP) pateikė pasiūlymą dėl Genetiškai modifikuotų organizmų įstatymo papildymo 9 straipsniu ir 15 pakeitimo ir papildymo įstatymo projektu, kad būtų paskelbtas GMO moratoriumas. Bendru balsų sutarimu buvo pritarta projekto svarstymui [73]. Tačiau šis projektas svarstomas nebuvo, nes Tarptautinės teisės departamentas nesutiko, kadangi jis prieštaravo trims Europos teisės aktams [74].

2009 m. lapkričio 5 dieną posėdyje D. A. Barakauskas (TTP) ir A. Matulas (TSLKD) pateikė Seimui įstatymo pakeitimo projektą dėl Genetiškai modifikuotų organizmų įstatymo 4 ir 9 straipsnių papildymo ir pakeitimo, kuris neprieštarautų Europos teisei. Projektas numatytų sugriežtintą leidimų išdavimą išleisti į aplinką GMO. Leidimus išduoti AM galėtų tik gavusi Vyriausybės nutarimą [74].

Projekto pateikimo metu pasisakę Seimo nariai pritarė šiam pasiūlymui. E. Pupinis (TSLKD) šiuo klausimu susilaikė, nes jo manymu šis mechanizmas nieko nepakeis, tačiau pačiai idėjai pritarė [74].

21 lentelė. Partijų balsų pasiskirstymai dėl projekto svarstymo

Partijos pavadinimas	Už	Prieš	Susilaiko
TSLKD	13	1	1
LSDP	10		
TPP	7		1
TTP	10		
DP+J	5		
LS			2
LCS	1		
LVLS	1		
NS	1		
LLRA	-	-	-

2010 m. rugsėjo 16 dieną G. Navaitis (LS) pateikė įstatymo projektą dėl Genetiškai modifikuotų organizmų įstatymo 1, 2, 4, 7¹, 7², 8, 9, 10 straipsnių pakeitimo ir papildymo. Projekto tikslas – sustabdyti apgalvotą GMO išleidimą į aplinką ir gamintojus įpareigoti valgiaraščiuose nurodyti patiekalus, kurie pagaminti iš produktų turinčių sudėtyje GMO. Projektu G. Navaičio teigimu siekiama išsaugoti žmonių sveikata bei gamta. Dauguma šiam projekto svarstymui pritarė, tačiau jis nebuvo priimtas [49].

22 lentelė. Partijų balsų pasiskirstymai dėl projekto svarstymo

Partijos pavadinimas	Už	Prieš	Susilaiko
TSLKD	18		
LSDP	5		3
TPP	4		
TTP	6		1
DP+J	3		
LS	5		
LCS	2		
LVLS	2		
NS	-	-	-
LLRA	2		

Balsavime dėl projekto svarstymo iš susilaikiusių LSDP narių nagrinėjamu laikotarpiu nebuvo pateikusių savo siūlymų siekiant griežčiau naudoti GMO. Darbo partijos atstovas K. Daukšys buvo pateikęs įstatymo projektą dėl GMO naudojimo, siūlymu siekiamas didesnis visuomenės informavimas dėl maisto produktuose esamų genetiškai modifikuotų organizmų ir tokių produktų griežtesnį ženklimą.

Partijų programose apie GMO nėra kalbama, tačiau kai kurios partijos akcentuoja ekologiškų produktų gamybos skatinimą bei biologinės įvairovės apsaugą. Nors partijų bendram kontekste šioms problemoms neteikiama daug dėmesio. Įstatymų projektai svarstymui dėl GMO naudojimo griežtinimo Seime buvo teikiami vieni iš dažniausių, tačiau priimti nebuvo. Galima manyti, jog susidomėjimas bei iniciatyva GMO griežtinti naudojimą teisiniu reglamentavimu yra, tačiau ji lieka tik svarstymo stadijose.

4.4.8. Gyvūnų apsaugos ir medžioklės įstatymų projektai

2009 m. gegužės 21 dieną aplinkos ministras G. Kazlauskas pateikė įstatymo projektą dėl Medžioklės įstatymo 4 straipsnio 3 dalies pakeitimo, kurios tikslas yra perkelti Tarybos direktyvos dėl laukinių paukščių apsaugos 9 straipsnio 2 dalies reikalavimus. Šiuo įstatymo pakeitimo projektu siekiama atsisakyti nuostatos kuri leidžia sodybose, negyvenamuose pastatuose ir jų priklausiniuose šių objektų naudotojams gaudyti kovus bei pilkąsias varnas. Tačiau tai nereiškia, kad su varniniais paukščiais nebus galima kovoti, tačiau tik taip, kaip numatytų įstatymas. Po pateikimo šiam projektui svarstyti buvo pritarta [75].

Svarstymo metu prieš pasisakė K. Daukšys (DP+J) bei A. Šedžius (LSDP) akcentuodami, jog projekto priėmimas sukels žmonėms nepatogumų kovojant su varniniais paukščiais, kurie sukelia jiems rūpesčių. Po balsavimo šis įstatymo pakeitimo projektas buvo priimtas. A. Šedžius išreiškė apgailestavimą, jog dabar Pakruojo gyventojai nebegalės valgyti varnų ir varniukų [76].

23 lentelė. Partijų balsų pasiskirstymai priimant įstatymo projektą

Partijos pavadinimas	Už	Prieš	Susilaiko
TSLKD	29		1
LSDP	14	1	3
TPP	10		4
TTP	5	1	5
DP+J	2	2	3
LS	4		
LCS	3		1
LVLS	2		1
NS			1
LLRA			2

Nors darbo partijos narių buvo daugiausia prieštaraujančių šiam įstatymo projektui, nei vienas iš narių nebuvo pateikęs savo siūlymo dėl medžioklės ar gyvūnų apsaugos nagrinėjamu laikotarpiu.

Seimo narių buvo teiktas vienas įstatymo projektas dėl Gyvūnų globos, laikymo ir naudojimo įstatymo pakeitimo ir papildymo, kurį teikė TS-LKD ir LSDP atstovai. Šiuo siūlymu siekiama gyvūnų laikomų nelaisvėje apsauga nuo kančių, tikslinamos sąvokos, griežtinama prekyba naminiais gyvūnais.

2009 m. lapkričio 12 dienos posėdyje buvo pateiktas projektas dėl Saugomų gyvūnų, augalų, grybų rūšių ir bendrijų įstatymo pakeitimo, taip pat Baudžiamojo kodekso tam tikrų straipsnių pakeitimo ir papildymo. Projekto tikslas patikslinti kai kurias sąvokas, kurios Europos Bendrijų Komisijos nuomone nėra tinkamai perkeltos į nacionalinę teisę. Baudžiamajame kodekse norima numatyti griežtesnes sankcijas už prekybą laukiniais gyvūnais ir augalais, taip sustiprinant aplinkosaugos, rekreacijos bei kultūros išsaugojimą. Seime pasisakę nariai iš TSLKD ir LSDP dėl motyvų, šiam pasiūlymui pritarė [64].

Gruodžio 17 dieną vyko šių projektų priėmimas, abu projektai buvo priimti.

24 lentelė. Partijų balsų pasiskirstymai priimant įstatymo projektą sąvokoms patikslinti

Partijos pavadinimas	Už	Prieš	Susilaiko
TSLKD	33		
LSDP	12		
TPP	5		
TTP	11		
DP+J	3		
LS	6		
LCS	1		
LVLS	2		
NS			1
LLRA	2		

25 lentelė. Partijų balsų pasiskirstymai priimant įstatymo projektą dėl griežtesnių sankcijų

Partijos pavadinimas	Už	Prieš	Susilaiko
TSLKD	32		1
LSDP	12		
TPP	5		
TTP	11		
DP+J	4		
LS	6		
LCS	2		
LVLS	2		
NS	1		
LLRA	2		

Aplinkos ministras G. Kazlauskas 2009 m. lapkričio 17 dieną pateikė projektą dėl Saugomų teritorijų įstatymo 1, 2, 4, 22, 24 straipsnių pakeitimo ir papildymo. Pagrindinis tikslas šio projekto yra patikslinti perkeltas direktyvos nuostatas, numatančias tinklo „Natura 2000“ teritorijų kūrimą, kadangi jos buvo perkeltos į šį įstatymą klaidingai praėjusioje Seimo kadencijoje. Dėl to yra pradėta Europos Bendrijos teisės pažeidimo procedūra prieš Lietuvą [77].

Pateikiant projektą vienintelis pasisakęs prieš buvo J. Ramonas (TTP) motyvuodamas, jog ribojama saugomose teritorijose gyvenančių žmonių veikla turi būti kompensuojama. O jeigu valstybė negali kompensuoti turi būti atsisakoma saugomų teritorijų. Tačiau nagrinėjamu laikotarpiu J. Ramonas nepateikė nė vieno įstatymo projekto susijusio su aplinkos apsauga ir nebuvo pateikęs savo siūlymo susijusio su saugomomis teritorijomis [77].

2010 m. birželio 22 dieną šis projektas ypatingos skubos tvarka buvo priimtas.

26 lentelė. Partijų balsų pasiskirstymai priimant įstatymo projektą

Partijos pavadinimas	Už	Prieš	Susilaiko
TSLKD	29		
LSDP	7		
TPP	2		4
TTP	10		1
DP+J	3		
LS	6		
LCS	3		
LVLS	3		
NS	-	-	-
LLRA	2		

Tą pačią dieną D. Kuodytė (LSP) pateikė projektą tai pat dėl Saugomų teritorijų įstatymo pakeitimo bei papildymo. Projekto tikslas apginti žmonių interesus, kurie gyvendami griežtai saugomose teritorijose kartais nepagrįstais būdais turi riboti savo ūkinę veiklą, sukuriant jiems kompensavimo mechanizmus [77]. Projektas nebuvo priimtas.

2010 m. kovo 23 dieną aplinkos ministras pristatė pakeitimo projektą Laukinės gyvūnijos įstatymui. Projektas parengtas dėl netinkamai perkeltų direktyvų į nacionalinę teisę. Projektu tikslinamos įstatymo sąvokos taip pat numatomi leidimai reikalingi laukinės gyvūnijos naudojimo rūšims bei kokios institucijos išduoda tuos leidimus. Projektu siūloma apjungti poįstatyminius teisės aktus į viena bendrą siūlomą įstatymą, taip lengvinant jo taikymą. Projektas parengtas siekiant įgyvendinti apskričių reformą ir tinkamai perkelti Tarybos direktyvas dėl laukinių paukščių apsaugos, dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos ir floros apsaugos, dėl laukinių gyvūnų laikymo zoologijos soduose [78].

27 lentelė. Partijų balsų pasiskirstymai priimant įstatymo projektą

Partijos pavadinimas	Už	Prieš	Susilaiko
TSLKD	30		
LSDP	13		4
TPP	8		1
TTP	8		2
DP+J	4		2
LS	5		
LCS	5		
LVLS	3		
NS			1
LLRA	2		

2010 kovo 16 dieną buvo pateiktas kitas projektas dėl Medžioklės įstatymo 5, 8, 15, 14, 16 pakeitimo ir papildymo. Jo tikslas buvo patikslinti įstatymo nuostatas bei medžioklės plotų vienetus, tvirtinti perduoti savivaldybių sudarytoms komisijoms. Šis projektas parengtas naikinant apskrities viršininkų funkcijas [61].

Pateikimo metu J. Šimėnas (TSLKD) išreiškė susirūpinimą dėl to jog, jau dveji metai yra nevykdomas įpareigojimas pataisyti Medžioklės įstatymą, kad jis atitiktų Konstitucijai, o šiuo metu AM teikia pasiūlymą susijusį tik su apskričių reforma. J. Šimėno manymu prioritetas turėtų būti atitikimas Konstitucijai, o ne vykdomai reformai. Taigi J. Šimėnas pasiūlė šį klausimą nagrinėti Teisės ir teisėtvarkos komitete, kad būtų išspręsta konstitucingumo problema, tačiau šis pasiūlymas Seimo dauguma buvo atmestas [61].

Balandžio 20 dieną vyko šio įstatymo projekto svarstymas. Buvo aptariamas aplinkos apsaugos komiteto projekto dalinis pakeitimas. Pakeitime yra pasiūlymas dėl atitinkamų populiacijų reguliavimo, kad jos nekeltų valstybei žalos. Dėl Kuršių mariose populiacijos reguliacijos turėtų būti atsakinga valstybė, o ne medžiotojai. Šiam pasiūlymui nebuvo pritarta [79].

V. Babilius (TPP) pasiūlė pataisą, jog būtų išbrauktas draudimas medžioti Kuršių nerijoje, nors aplinkos apsaugos komitetas jam nepritarė ir siūlė savo pataisą. Po balsavimo V. Babiliaus pasiūlymui buvo pritarta [79].

28 lentelė. Partijų balsų pasiskirstymai pritariant V. Babiliaus pasiūlymui

Partijos pavadinimas	Už	Prieš	Susilaiko
TSLKD	3	9	15
LSDP	13		3
TPP	7	2	4
TTP	9		1
DP+J	5		1
LS	5		
LCS	1		
LVLS	1		2
NS			1
LLRA	2		

29 lentelė. Partijų balsų pasiskirstymai priimant įstatymo projektą

Partijos pavadinimas	Už	Prieš	Susilaiko
TSLKD	14	7	11
LSDP	14		3
TPP	11		
TTP	8		2
DP+J	5		
LS	7		
LCS	2		2
LVLS			3
NS			1
LLRA			1

Įstatymų projektai susiję su Medžioklės įstatymo pakeitimais buvo vieni iš daugiausia keliančių diskusijų Seime, o ypatingai kada pataisos buvo susijusios su draudimais medžioti, kas

leidžia manyti, jog medžioklė yra aktuali daugeliui esančių Seime ir kelia didesnę susirūpinimą nei įstatymo atitikimas Konstitucijai.

4.4.9. Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo projektas

2010 m. kovo 16 dieną buvo pateiktas projektas dėl Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo 5 ir 8 straipsnių pakeitimo, kuriuo siekiama išvengti kai kurių pareigybių dubliavimosi panaikinus apskričių viršininų administracijas. Pateikiant projektą E. Pupinis (TSLKD) buvo už, kadangi taip būtų sumažinta biurokratinių institucijų [80].

J. Olekas (LSDP) pasisakė prieš, nes jo manymu yra daug aplinkosaugos problemų su kuriomis nesusitvarkoma, tai įvairios naujos fermos, gamyklos neigiamai veikiančios aplinką ir žmonių sveikatą. Taigi šiuo siūlymu atsisakant vienos grandies ir jos funkcijų neperduodant kompetentingoms institucijoms, neigiamas poveikis aplinkai stiprės. Jo manymu reiktų projektui nepritari ti kol nebus pasiūlyta kas tas funkcijas galės atlikti. Po pateikimo daugumos pritarimu projekto svarstymui buvo pritar ta [80].

Balandžio 27 dieną buvo priimtas įstatymo projektas, nors buvo A. Stancikienė (TSLKD) buvo pateikusi pataisą, kuria buvo akcentuojamas griežtesnis poveikio aplinkai vertinimas saugomose teritorijose. Tačiau posėdžio metu atsiėmė ir teigė, jog tą problemą aplinkos apsaugos komitetas išspręs rengdamas kitą įstatymo projektą [62].

30 lentelė. Partijų balsų pasiskirstymai priimant įstatymo projektą

Partijos pavadinimas	Už	Prieš	Susilaiko
TSLKD	39		
LSDP	13		1
TPP	10		2
TTP	9		
DP+J	4		1
LS	8		
LCS	4		
LVLS	3		
NS	-	-	-
LLRA	1		1

Balsuojant dėl siūlomo projekto priėmimo prieštaraujančių nebuvo, tačiau iš susilaikiusių vienintelis J. Jagminas (LSDP) pateikė įstatymo projektą dėl planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo pakeitimo. Įstatymo projektas parengtas siekiant tobulinti teisinę bazę. Rinkiminėse aplinkos apsaugos programose apie tai mažai kalbama, tačiau

Vyriausybės veiklos programoje teisinės bazės formavimui skiriamas didelis dėmesys. TSLKD ir LSDP rinkiminėse programose yra užsimenama apie teisinės bazės tobulinimą.

IŠVADOS

1. Labiausia suinteresuotos partijos dalyvauti formuojant bei vykdant aplinkos apsaugos politiką Lietuvoje remiantis rinkiminėmis programomis yra trys: Tėvynės sąjungos – Lietuvos krikščionių demokratų partija, Lietuvos socialdemokratų partija bei Lietuvos valstiečių liaudininkų sąjunga. Šių partijų programos kokybiškiausios, detalizuotos, pateiki sprendimų būdai. Kai tuo tarpu kitų partijų programose dėstomi tikslai fragmentiški ir neatspingi svarbiausių Lietuvai būdingų aplinkos problemų.
2. Vyriausybės suformuota veiklos programa aplinkosaugos srityje 2008- 2012 m. labiausia atspindi Tėvynės sąjungos – Lietuvos krikščionių demokratų partijos programą. Galima teigti, jog ši programa pateisina rinkėjų lūkesčius, kadangi rinkiminėje kovoje partija sulaukė didžiausio visuomenės pasitikėjimo. Partijų programose aplinkosauginiai tikslai yra labai svarbūs, kadangi laimėjusių partijų dalis programų tikslų perkeliama į Vyriausybės veiklos programą, taip jie įgauna dar didesnę reikšmę formuojant bei vykdant aplinkos apsaugos politiką Lietuvoje.
3. Iš pasaulyje aktualiausių aplinkos problemų partijų programų bendram kontekste didžiausias susidomėjimas išryškėja klimato kaitos problema, antroje vietoje biologinės įvairovės apsauga. Vyriausybės veiklos programoje biologinės įvairovės apsauga viena iš penkių prioritetinių kryptių, klimato kaita taip pat susilaukė didelio Vyriausybės dėmesio. Ozono sluoksnio apsauga nėra minima nei partijų nei Vyriausybės veiklos programoje, tai lėmė sėkmingas Monrealio protokolo priėmimas, kuris buvo ratifikuotas visame pasaulyje.
4. Iš Lietuvoje aktualiausių aplinkos problemų partijų programose labiausia akcentuojama miškų išsaugojimas bei jų ploto didinimas, atliekų tvarkymas. Taip pat dažnai akcentuojamas programose ne mažiau svarbus, tačiau susilakęs mažiau dėmesio visuomenės ekologinės sąmonės ugdymas. Iš nagrinėjamų Seimo posėdžių stenogramų galima daryti prielaidą, jog viena iš svarbiausių problemų yra teisinės bazės tobulinimas, kuris paminėtas nedaugelio, tačiau TS-LKD rinkiminėje programoje minimas kai kurių įstatymų tobulinimas.
5. Seime svarstant įstatymų projektus partijų atstovų veiksmai ne visada atitinka programose deklaruotas nuostatas bei tikslus. Vieningiausia partijos balsavo priimant projektus dėl Baltijos jūros aplinkos gerinimo, tarptautinį susitarimą dėl atogrąžų miškų apsaugos bei įstatymo projektus susijusius su įstatymų tikslinimu, kuriuose dažniausia neteisingai perkeliama nuostatos iš direktyvų ar dubliuose institucijų funkcijos. Taigi mažiausia diskusijų Seime kildavo priimant projektus taisančius praėjusios ar dar

senesnių Seimo kadencijų priimtų įstatymų teisinį netobulumą bei įstatymo projektus, kurie labiausia nutolę nuo Lietuvos viduje vykstančių procesų.

6. Daugiausia diskusijų Seimo posėdžiuose susilaukdavo įstatymų projektai susiję su Lietuvos miškais, medžiokle, saugomomis teritorijomis, būstų modernizavimu, taigi galima manyti, jog Seimo nariai labiausia suinteresuoti svarstant projektus, kurie galbūt turi daugiausia įtakos atskiroms interesų grupėms.
7. Nagrinėjant Seimo posėdžius bei teisės aktus, galima daryti prielaidą, jog Aplinkos apsaugos komitetas, kurio įgaliojimai reglamentuoti teisės aktuose turi per mažai įtakos priimant įstatymų projektus susijusius su aplinkosauga. Ne visada atsižvelgiama į jo parengtas išvadas bei įstatymų projektų siūlomus pataisymus. Nors svarstant projektus susijusius su aplinkos išsaugojimu pagrindinis komitetas skiriamas Aplinkos apsaugos komitetas ir jam pasiūlius grąžinti įstatymo projektą iniciatoriui ar visai jį atmesti, Seimas turi teisę pagrindinį komitetą pakeisti kitu.
8. Parlamentui vienas iš suteiktų įgaliojimų yra įstatymų iniciatyvos teisė, kuria gali pasinaudoti visi partijų nariai patekę į Seimą. Tačiau nagrinėtu laikotarpiu vykusiuose posėdžiuose šia teise naudojasi mažuma ir nors kiekvienas Seimo narys deklaruoja patekęs daugybę įstatymų projektų, Seimui svarstyti pateikti buvo vos kelių narių projektai. Dažniausia nagrinėjamu laikotarpiu Seimo narių buvo teikiami įstatymų susiję su genetiškai modifikuotais organizmais, saugomomis teritorijomis, atliekų tvarkymu.

REKOMENDACIJOS IR PASIŪLYMAI

1. Rinkiminėse programose partijos turėtų išsamiau pateikti siūlomą aplinkosaugos politiką. Nagrinėjamosiose programose ne visos partijos atskleidžia savo poziciją šiuo klausimu, o aplinkosaugos tikslai išdėstyti vos keliais sakiniais parodo nekompetenciją arba nenorą prisidėti prie Lietuvos aplinkos gerinimo. Programose turėtų labiau atsispindėti Lietuvai būdingos problemos, kadangi formuojant Vyriausybės veiklos programą atsižvelgiama į partijų siūlomus tikslus.
2. Turėtų būti didesnis dėmesys skiriamas Baltijos jūros apsaugai, ne tik leidžiant naujus teisės aktus, bet ir griežčiau laikantis bei vykdančiam esamas teisinis nuostatas. Skirti didesnę dėmesį galimoms grėsmėms išvengti dėl klimato kaitos miškų sektoriuje, bei tobulinti įstatyminę bazę siekiant išvengti dubliavimų, dviprasmiškumų bei sąvokų neatitikimų įstatymuose.
3. Norint kuo tiksliau parinkti būdus aplinkosaugos tikslams įgyvendinti reikia gerai žinoti priežastis bei jų galimas pasekmes, tam nustatyti turėtų būti skiriama daugiau valstybės paramos moksliniams tyrimams skatinti. Vyriausybės veiklos programoje mokslinių tyrimų skatinimui skiriama per mažai dėmesio, o politinių partijų programose apie tai net neužsimenama.
4. Svarstant bei priimant aplinkosauginių įstatymų projektus turėtų būti skiriamas didesnis dėmesys Aplinkos apsaugos komiteto išvadoms bei siūlomoms pataisoms. Aplinkos apsaugos komitetas turėtų turėti didesnę įtaką Seime.
5. Politinių partijų atstovai patekę į Seimą turėtų aktyviau naudotis jiems suteikta įstatymų iniciatyvos teise teikiant įstatymų projektus susijusius su aplinkos apsauga.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Įstatymai

1. Lietuvos Respublikos Aplinkos apsaugos įstatymas//Valstybės žinios. 1992, Nr. 5-75
2. Lietuvos Respublikos Konstitucija//Valstybės žinios. 1992, Nr. 33-1014

Nutarimai

3. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1993 m. lapkričio 8 d. nutarimas „Dėl Seimo rinkimų įstatymo pataisų“ // Valstybės žinios. 1993, Nr. 61-1166

Knygos

4. Venckus Z. Aplinkos apsaugos politika ir teisė. Vilnius: Technika, 2008.
5. Juknys R.. Aplinkotyra. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, 2005.
6. Balevičius A. ir kt. Globali aplinkos kaita. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2007.
7. Vaišvila A. Teisės teorija. Vilnius: Justitia, 2000.

Moksliniai straipsniai

8. Cironkaitė S., Volungevičius J. Lietuvos politinių partijų programų analizė valstybės aplinkosaugos politikos kontekste // Geografija, 2009, T. 45 Nr. 2. P. 102-110
9. Monkevičius E. Aplinkosaugos santykių teisinio reguliavimo problemos // Jurisprudencija, 2008, 10(112) P. 7-16
10. Motiekaitytė V., Steponėnaitė L. „Baltija 21“ – Vyriausybės bendradarbiavimo veiklos gerinant Baltijos jūros aplinkos būklę vertinimas // Socialinių mokslų studijos, 2010, 2(6) P. 107-122
11. Vidickienė D. ir kt. Galimybės ir grėsmės, kylančios Lietuvos žemės ir miškų ūkiui dėl klimato kaitos // Management theory and studies for rural business and infrastructure development, 2010 Nr. 22(3)
12. Monkevičius K., Valdžių padalijimo principas kaip demokratijos veiksnys: atvejo studija // Filosofija – 2009 Nr. 1.

Šaltiniai Internetė

13. Lietuvos Respublikos Seimas Statutas // http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=386708 ; prisijungimo laikas: 2010-09-03.

14. Balsavimo rezultatai daugiamandatėse apygardose // http://www.vrk.lt/2008_seimo_rinkimai/output_lt/rezultatai_daugiamand_apygardose/rezultatai_daugiamand_apygardose1turas.html ; prisijungimo laikas: 2010-09-03.
15. Vienmandatėse apygardose išrinkti Seimo nariai // http://www.vrk.lt/2008_seimo_rinkimai/output_lt/rezultatai_vienmand_apygardose2/isrinkti_seimo_nariai2.html ; prisijungimo laikas: 2010-09-09.
16. Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų rinkimų programa // http://www.tsajunga.lt/uploads/files/dir36/dir1/6_0.php ; prisijungimo laikas: 2010-09-09.
17. Lietuvos socialdemokratų partijos programa // <http://www.lsdp.lt/lt/straipsniai/206-partijos-programa.html> ; prisijungimo laikas: 2010-09-03.
18. Tautos Prisikėlimo partijos programa (švari politika Lietuvai) // <http://www.prisikelimopartija.lt/partija/programa/menu/665.html> ; prisijungimo laikas: 2010-09-03.
19. Partijos Tvarka ir teisingumas 2008 metų rinkimų į Lietuvos Respublikos Seimą programa // <http://www.tvarka.lt/index.php?id=432> ; prisijungimo laikas: 2010-09-03.
20. Partijos programa // <http://www.darbobartija.lt/programa> ; prisijungimo laikas: 2010-09-03.
21. Lietuvos Respublikos liberalų sąjūdžio programa // <http://www.liberalai.lt/programa> ; prisijungimo laikas: 2010-09-03.
22. Liberalų ir centro sąjungos 2008 metų rinkimų į LR Seimą programa // <http://www.lics.lt/download.php/fileid/74> ; prisijungimo laikas: 2010-09-03.
23. Lietuvos lenkų rinkimų akcijos rinkimų programa – 2008 // http://www.awpl.lt/index.php?option=com_content&view=article&id=57&Itemid=57&lang=lt ; prisijungimo laikas: 2010-09-03.
24. LVLS Programa Seimo rinkimams 2008 // http://www.lvls.lt/lt/images/failai/LVLS_rinkimu_programa_2008.pdf ; prisijungimo laikas: 2010-09-03.
25. Naujoji sąjunga (socialliberalai) 2008 metų Seimo rinkimai // <http://www.nsajunga.lt/Default.aspx?Element=ViewArticles&TopicID=208> ; prisijungimo laikas: 2010-09-09.
26. Nutarimas dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos // http://www.lrv.lt/bylos/vyriausybes/15_vyr_programa.pdf ; prisijungimo laikas: 2010-10-17.
27. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008-2012 metų programos įgyvendinimo priemonės – Aplinkos politika <http://www.am.lt/VI/files/0.317347001238325572.doc> ; prisijungimo laikas: 2010-10-17.

28. Penktasis (5) posėdis, 2008 m. lapkričio 25 d. // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=331543 ; prisijungimo laikas: 2010-10-17.
29. Lietuvoje bus registruojami duomenys apie teršalus// http://www.am.lt/VI/article.php3?article_id=8296 ; prisijungimo laikas: 2010-10-17.
30. Aplinkos ministerijos misija ir strateginiai tikslai // <http://www.am.lt/VI/index.php#r/207> ; prisijungimo laikas: 2010-10-17.
31. Jungtinių Tautų bendroji klimato kaitos konvencija // <http://www.am.lt/TA/ta.php3?url=http%3A%2F%2Fwww3.lrs.lt%2Fcbin%2Fspec%2Ffull%2Fpreps2%3FCondition1%3D19849%26Condition2%3Dklimato%2Bkaita> ; prisijungimo laikas: 2010-10-17.
32. Jungtinės Tautos apie klimato kaitą // <http://www.ambvilnius.um.dk/en/menu/Politics/EnergetikaIrKlimatoKaita/InformacijaApieKlimatoKait/JungtinsTautosApieKlimatoKait/> ; prisijungimo laikas: 2010-10-17.
33. Ką daro pasaulis? // http://ec.europa.eu/clima/sites/campaign/what/fightingcc_lt.htm# ; prisijungimo laikas: 2010-10-17.
34. Kankune „sugrąžinta viltis“ dėl kovos su klimato kaita // http://www.alfa.lt/straipsnis/10429517/?Kankune.sugrazinta.viltis.del.kovos.su.klimato.kaita=2010-12-11_23-33 ; prisijungimo laikas: 2010-11-07.
35. The ozone hole // http://ec.europa.eu/clima/policies/ozone/layer_en.htm ; prisijungimo laikas: 2010-11-07.
36. 1985 m. Vienos konvencija dėl ozono sluoksnio apsaugos. 1987 m. Monrealio protokolas dėl ozono sluoksnį ardančių medžiagų. // <http://www.am.lt/LSP/files/VIENA-MONREAL.pdf> ; prisijungimo laikas: 2010-11-07.
37. International Action – The Montreal Protocol // http://ec.europa.eu/clima/policies/ozone/actions/international_en.htm ; prisijungimo laikas: 2010-11-07.
38. The Montreal Protocol on Substances that Deplete the Ozone Layer // <http://www.theozonehole.com/montreal.htm> ; prisijungimo laikas: 2010-11-07.
39. Our climate is changing // http://www.csiro.au/resources/Climate-Change-Continues--ci_pageNo-2.html ; prisijungimo laikas: 2010-11-07.
40. Biologinės įvairovės konvencija // <http://www.am.lt/LSP/files/BIkonvencija.pdf> ; prisijungimo laikas: 2010-11-07.
41. Biologinės įvairovės Konvencijos Kartachenos biosaugos protokolas // [http://gmo.am.lt/viewFile?show=Biologines ivairoves konvencijos Kartachenos biosaugos protokolas_119996268181548297.pdf](http://gmo.am.lt/viewFile?show=Biologines%20ivairoves%20konvencijos%20Kartachenos%20biosaugos%20protokolas_119996268181548297.pdf) ; prisijungimo laikas: 2010-11-07.

42. Parties To The Protocol // <http://bch.cbd.int/protocol/parties/> ; prisijungimo laikas: 2010-11-07.
43. X/2. Startegic Plan for Biodiversity 2011-2020 // <https://www.cbd.int/decision/cop/?id=12268> ; prisijungimo laikas: 2010-11-07.
44. Text of the Nagoya – Kuala Lumpur Supplementary Protocol on Liability and Redress to the Cartagena Protocol on Biosafety // http://bch.cbd.int/protocol/NKL_text.shtml ; prisijungimo laikas: 2010-12-07.
45. V (rudens) sesijos vakarinio plenarinio posėdžio Nr. 247 stenograma // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=381318 ; prisijungimo laikas: 2010-11-27.
46. Septintasis (7) posėdis 2008 m. lapkričio 27 d. // http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=331839 ; prisijungimo laikas: 2010-11-27.
47. Dėl 1993 m. Toremolinoso protokolo dėl 1977 m. tarptautinės Toremolinoso konvencijos dėl žvejybos laivų saugos ratifikavimo projekto aiškinamasis raštas // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=331270&p_query=&p_tr2= ; prisijungimo laikas: 2010-11-27.
48. IV (pavasario) sesijos vakarinio plenarinio posėdžio Nr. 196 stenograma // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=370237 ; prisijungimo laikas: 2010-11-27.
49. V (rudens) sesijos rytinio plenarinio posėdžio Nr. 244 stenograma // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=381077 ; prisijungimo laikas: 2010-11-27.
50. III (rudens) sesijos vakarinio plenarinio posėdžio Nr. 140 stenograma // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=357895 ; prisijungimo laikas: 2010-11-27.
51. Valstybės paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti bei daugiabučiams namams modernizuoti įstatymo 13 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo pripažinimo negaliojančiu įstatymo projekto aiškinamasis raštas // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=332002 ; prisijungimo laikas: 2010-11-27.
52. Šešiolikasis (16) Posėdis // http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=333911 ; prisijungimo laikas: 2011-02-03.
53. IV (pavasario) sesijos vakarinio plenarinio posėdžio Nr. 186 stenograma // http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=368335 ; prisijungimo laikas: 2011-02-03.

54. Seimo rytinis plenarinis posėdis Nr. 52 // http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=339958 ; prisijungimo laikas: 2011-02-03.
55. Seimo rytinis plenarinis posėdis Nr. 120 // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=353423 ; prisijungimo laikas: 2011-02-03.
56. Seimo vakarinis plenarinis posėdis Nr. 72 // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=343145 ; prisijungimo laikas: 2011-02-03.
57. Seimo rytinis plenarinis posėdis Nr. 87 // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=345924 ; prisijungimo laikas: 2011-02-03.
58. Seimo vakarinis plenarinis posėdis Nr. 88 // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=345987 ; prisijungimo laikas: 2011-02-03.
59. Lietuvos Respublikos Klimato kaitos valdymo finansinių instrumentų įstatymas // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=349514&p_query=&p_tr2= ; prisijungimo laikas: 2011-02-03.
60. Seimo vakarinis plenarinis posėdis Nr. 129 // http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=355274 ; prisijungimo laikas: 2011-02-03.
61. IV (pavasario) sesijos vakarinio plenarinio posėdžio Nr. 178 stenograma // http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=366961 ; prisijungimo laikas: 2011-02-03.
62. IV (pavasario) sesijos rytinio plenarinio posėdžio Nr. 199 stenograma // http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=370768 ; prisijungimo laikas: 2011-02-10.
63. Seimo vakarinis plenarinis posėdis Nr. 121 // http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=353445 ; prisijungimo laikas: 2011-02-10.
64. III (rudens) sesijos vakarinio plenarinio posėdžio Nr. 140 stenograma // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=357895 ; prisijungimo laikas: 2011-02-10.

65. III (rudens) sesijos rytinio plenarinio posėdžio Nr. 164 stenograma // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=361912 ; prisijungimo laikas: 2011-02-10.
66. IV (pavasario) sesijos rytinio plenarinio posėdžio Nr. 177 stenograma // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=366941 ; prisijungimo laikas: 2011-02-10.
67. IV (pavasario) sesijos rytinio plenarinio posėdžio Nr. 199 stenograma // http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=370768 ; prisijungimo laikas: 2011-02-10.
68. Seimo vakarinis plenarinis posėdis Nr. 57 // http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=341046 ; prisijungimo laikas: 2011-02-10.
69. Seimo rytinis nenumatytas plenarinis posėdis Nr. 62 // http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=341874 ; prisijungimo laikas: 2011-02-10.
70. Seimo rytinis nenumatytas plenarinis posėdis Nr. 65 // http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=342226 ; prisijungimo laikas: 2011-02-10.
71. Lietuvos Respublikos Miškų įstatymo 7 straipsnio papildymo įstatymas // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=343426 ; prisijungimo laikas: 2011-02-10.
72. V (rudens) sesijos rytinio plenarinio posėdžio Nr. 275 stenograma // http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=387208 ; prisijungimo laikas: 2011-02-10.
73. Seimo vakarinis plenarinis posėdis Nr. 74 // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=343354 ; prisijungimo laikas: 2011-02-10.
74. Seimo vakarinis plenarinis posėdis Nr. 136 // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=357262 ; prisijungimo laikas: 2011-02-10.
75. Seimo rytinis plenarinis posėdis Nr. 81 // http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=344377 ; prisijungimo laikas: 2011-02-21.

76. Seimo vakarinis nenumatytas plenarinis posėdis Nr. 9 // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=348121 ; prisijungimo laikas: 2011-02-21.
77. III (rudens) sesijos vakarinio plenarinio posėdžio Nr. 142 stenograma // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=358358 ; prisijungimo laikas: 2011-02-21.
78. IV (pavasario) sesijos vakarinio plenarinio posėdžio Nr. 182 stenograma // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=367719 ; prisijungimo laikas: 2011-02-23.
79. IV (pavasario) sesijos rytinio plenarinio posėdžio Nr. 195 stenograma // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=370214 ; prisijungimo laikas: 2011-02-23.
80. IV (pavasario) sesijos rytinio plenarinio posėdžio Nr. 177 stenograma // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=366941 ; prisijungimo laikas: 2011-02-23.

SANTRAUKA

Partijų deklaruojamos aplinkos apsaugos politikos realizavimas parlamentinėje veikloje

Reikšminiai žodžiai: aplinkos apsaugos politika, politinės partijos, teisėkūra, įstatymų projektai.

Visame pasaulyje vis daugiau dėmesio skiriama aplinkos apsaugai. Žmonės vis labiau supranta, jog visa socialinė gerovė bei progresas priklauso nuo aplinkos būklės. Lietuva taip pat eina subalansuotos plėtros keliu: aplinkosauginių normų pagrindai įtvirtinti Lietuvos Konstitucijoje, detalizuojami Lietuvos įstatymuose. Kadangi Lietuvoje pagrindinis politinės arenos dalyvis yra politinės partijos, tai labai svarbu žinoti kokią aplinkosauginę politiką jos siūlo.

Partijos rinkiminėse programose deklaruoja savo politiką, kurioje išdėsto siekius, tikslus ir kaip jie bus realizuojami. Šiose programose partijos turi galimybę išdėstyti savo poziciją aplinkos apsaugos srityje. Trečiame skyriuje nagrinėjamos 2008 metų rinkimuose į Seimą patekusių partijų programos, bei jų įtaka formuojant penkioliktąją Vyriausybės veiklos programą. Pateiktose rinkiminėse programose partijų siūloma aplinkos apsaugos politika yra labai skirtinga.

Partijos patekusios į Seimą turi galimybę įgyvendinti siūlomą politiką, kadangi konstitucinė prigimtis lemia jai ypatingą vaidmenį valstybės valdžios institucijų sistemoje. Seimo pagrindinė funkcija yra įstatymų leidyba, o Seimo nariai turi jiems suteiktą įstatymų iniciatyvos teisę.

Šio darbo tikslas yra išanalizuoti politinių partijų rinkiminėse programose siūlomą aplinkosauginę politiką, kiek išskelti aplinkosaugos tikslai atitinka Lietuvoje aktualias problemas ir kiek dėmesio skiriama globalioms aplinkos problemoms. Išanalizavus politinių partijų pozicijas, palyginti kaip rinkiminėje kovoje keliami tikslais įtakoja Seime teikiant įstatymų projektus, juos svarstant bei priimant.

Uždaviniai:

- Išnagrinėti ir palyginti partijų programas aplinkosaugos klausimais, išsiaiškinti kiek partijos yra suinteresuotos dalyvauti aplinkos apsaugos politikos formavime bei vykdyme.
- Įvertinti rinkiminėje kovoje laimėjusių partijų programų atspindį suformuotos Vyriausybės veiklos programos aplinkosaugos srityje.
- Nustatyti kokie aplinkosauginiai įstatymų projektai dažniausia svarstomi Seime, kiek jie aktualūs dabartinėje Lietuvos situacijoje ir kiek atspindi globalias aplinkos problemas.

- Tyrimu atskleisti ar partijų atstovų veiksmai atitinka jų partijų programose deklaruotas nuostatas.

Remiantis darbo rezultatais galima teigti, jog iš aktualiausių Lietuvoje aplinkosaugos problemų programose daugiausia akcentuojama miškų išsaugojimas bei atliekų tvarkymas. Iš pasaulinių aplinkos problemų labiausia akcentuojama klimato kaita. Seime svarstant įstatymų projektus ne visada partijų atstovų veiksmai atitinka deklaruotas nuostatas bei tikslus. Daugiausia diskusijų Seimo posėdžiuose susilaukdavo įstatymų projektai susiję su Lietuvos miškais, medžiokle, saugomomis teritorijomis.

SUMMARY

Environmental Politics Realization Declared by Parties in Parliamentary Activity

Keywords: environmental protection policy, political parties, law designs.

Every new day people try to pay more attention on environment issues. They understand that welfare of the people and related progress depends on environmental conditions. This concerns Lithuania as well. The fundamentals of environment control norms are consolidated in the constitution of the republic of Lithuania and elaborated in laws of Lithuania. For the reason that the key point in this area refers to Lithuanian political parties, it is important to know, which environmental politics they do offer.

In election programs, particular parties declare their politics, where members present different objectives and purposes, and steps of realizations. Within these programs, political parties have opportunities to provide member positions in the area of environmental protection. In Chapter 3, the party programs, which were elected in 2008, are analyzed along with their impact forming the fifteenth government activity program. The proposed environmental protection policy of all presented parties is very different.

According to the constitution of the republic of Lithuania, elected to the Seimas political parties have an opportunity to implement their own proposed policy. The major role of the Seimas is law making. The Seimas members have appropriate rights to initiate a certain law, respectively.

The main objective of the project is to analyze proposed environmental protection policies of all presented parties within election programs, investigate whether given environmental purposes conform to the actual Lithuanian problems and estimate the essence of global environment problems. The project tasks can be summarized as follows:

- Analyze and compare programs of the given parties in terms of environment questions;
- Figure out the parties activity in the formation process of environmental politics;
- Evaluate the won party programs in the area of formed government activity related to environment issues;
- Estimate the most popular environment projects in the Seimas and the essence of these projects in today's Lithuania, as well as response to global environment problems;
- Identify how the actions of party members correspond to their program regulations.

Based on the project results, it could be affirmed that both forest protection and waste management are the most popular issues in the Lithuanian environmental programs. Addressing the global environmental issues, the most actual is climate change. Politicizing law projects, it turns out that the actions of party members not always correspond to their declared program regulations. In the Seimas sessions, the most popular law projects are related to Lithuanian forests, shoots and territories under protection.

Indrē Norkūnaitė
2011-03-09
+730 68482028
indrenorkunaite@gmail.com